

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 34/2017. (XII. 11.) AB HATÁROZATA

a Kúria Pfv.IV.20.624/2016/9. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapításáról és megsemmisítéséről, valamint az Alaptörvény IX. cikk (2) bekezdésében foglalt sajtószabadságból fakadó alkotmányos követelmény megállapításáról

Az Alkotmánybíróság teljes ülése alkotmányjogi panasz tárgyában – *dr. Balsai István, dr. Czine Ágnes, dr. Dienes-Oehm Egon, dr. Salamon László, dr. Szalay Péter és dr. Szívós Mária* alkotmánybírók különvéleményével – meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

1. Az Alkotmánybíróság megállapítja: az Alaptörvény IX. cikk (2) bekezdésében foglalt sajtószabadságból fakadó alkotmányos követelmény, hogy a közéleti szereplők sajtótájékoztatóján a közügyek vitájában egymást érintően tett kijelentésekről hűen, saját értékelés nélkül tudósító, a közlések forrását egyértelműen megjelölő és a jóhírnevet esetleg sértő tényállításokkal érintett személy cáfolatának is helyet biztosító (vagy a válaszadás lehetőségét felkínáló) médiatartalom-szolgáltató tevékenységét nem lehet a személyiségi jogsértés polgári jogi szankcióit megalapozó híresztelésként értékelni.

2. Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a Kúria mint felülvizsgálati bíróság Pfv.IV.20.624/2016/9. számú ítélete alaptörvény-ellenes, ezért megsemmisíti.

Az Alkotmánybíróság elrendeli e határozatának a Magyar Közlönyben való közzétételét.

I n d o k o l á s

I.

[1] A Nyugat Média és Világháló Egyesület indítványozó az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján alkotmányjogi panaszban kérte az Alkotmánybíróságtól a Kúria által felülvizsgálati eljárásban hozott Pfv.IV.20.624/2016/9. számú ítélet alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését. Az indítványozó álláspontja szerint az ítélet rá – mint II. rendű alperesre – vonatkozó része sérti az Alaptörvény IX. cikk (1) és (2) bekezdéseiben elismert szólás- és sajtószabadságot.

[2] 1. A felülvizsgálati eljárás alapjául szolgáló, a Győri Ítélet tábla jogerős ítéletében foglalt tényállás szerint a Magyar Szocialista Párt (III. rendű alperes) két országgyűlési képviselője és szombathelyi szervezetének elnökségi tagja, Czeglédy Csaba (I. rendű alperes) a dohány koncessziós pályázatokkal kapcsolatban 2013. április 29-én sajtótájékoztatót tartott, amelyen az I. rendű alperes a pályázatot az államosított korrupció iskolapéldájának nevezte, és egyebek között a következőket mondta: „Teljesen kézivezérelt a dolog. A pályázatokat a Fidesz helyi vezérkara újszerű pártbizottságként véleményezte, a végső döntést pedig a választókerületi elnök, Hende Csaba mondta ki.” Az indítványozó az általa szerkesztett „nyugat.hu” internetes oldalon még aznap tudósítást jelentetett meg a sajtótájékoztatóról „A trafiktörvény »az államosított korrupció iskolapéldája«” címmel és „A szocialisták visszacsinálják az egészet, ha módjuk lesz rá. Szombathelyen a nyertesekről Hende Csaba döntött – hangzott el egy mai sajtótájékoztatón” alcímmel. A jogerős ítélet megállapítása szerint a tudósítás az el-

hangzottakat pontosan, szöveghűen idézte, egyértelművé téve, hogy a nyilatkozat az I. rendű alperestől származik. A hírportál „Fidesz: egy adócsalásért jogerősen elítélt szocialista politikus vádaskodik” címmel a cikkbe foglaltan közzétette a Fidesz szombathelyi szervezetének a sajtótájékoztatóra reagáló közleményét, amely szerint Hende Csaba (a per felperese) „a leghatározottabban visszaütíti Czeglédy Csaba hazug és alaptalan vádjait”. Később a „nyugat.hu” oldalon a „Szombathelyi szocialisták a trafikosztásról” címmel az előző tudósítás tartalmát megismétlő cikk jelent meg azzal a kiegészítéssel, hogy „Czeglédy Csaba hozzátette, hogy pontosan mi történt, annak feltárása a hatóságok feladata lesz”. E cikk végén a lap „Helyreigazítás” címmel a következőket tette közzé: „A 2013. április 29-én Szombathelyi szocialisták a trafikosztásról című cikkben írottakhoz (idézetekhez) kapcsolódva helyet adunk Hende Csaba azon közlésének, hogy a trafikotörvénnyel összefüggő helyi pályázatokra vonatkozó semmiféle döntést nem hozott, döntéshozatalban nem vett részt, döntésre nem hatott. A pályázatok elbírálására kizárólag a fiatalkorúak dohányzásának visszaszorításáról és a dohánytermékek kiskereskedelméről szóló 2012. évi CXXIV. törvény szabályai alapján került sor.”

- [3] 2. A felperes a keresetében annak megállapítását kérte, hogy az alperesek a „nyugat.hu” „A trafikotörvény »az államosított korrupció iskolapéldája«” című tudósításában foglalt kijelentésekkel megsértették a jó hírnevét és a becsületét. Kérte a bíróságot, hogy tiltsa el az alpereseket a további jogsértéstől, kötelezze őket nyilvános elégtétel adására a Népszabadság és a Magyar Nemzet című napilapokban saját költségükön közzéteendő bocsánatkérő közlemény formájában, valamint kötelezze az indítványozót és a III. rendű alperest egyetemlegesen 500 000 Ft nem vagyoni kártérítés megfizetésére.
- [4] 2.1. Az első fokon eljáró Veszprémi Törvényszék megállapította, hogy a III. rendű alperes valótlanul állította, az indítványozó pedig a cikkében valótlanul híresztelte, hogy a szombathelyi trafikpályázatokról a felperes döntött, amivel mindketten megsértették a felperes jó hírnevéhez való jogát. A bíróság elégtétel adásaként közlemény közzétételére kötelezte az alpereseket a „nyugat.hu” internetes újságban, továbbá a III. rendű alperest nem vagyoni kártérítés fizetésére kötelezte, egyebekben a keresetet elutasította. Az ítélet indokolása az indítványozó felelősségével kapcsolatban az ítélezési gyakorlatra figyelemmel kifejtette, hogy a sajtó felelőssége a valótlan tények híreszteléséért csak szűk körben kizárt: akkor, ha folyamatban lévő büntetőeljárásról tudósít a valóságnak megfelelően. Nem mentesül azonban a sajtó a jogsértés objektív szankciói alól a politikai párt sajtótájékoztatóján elhangzott valótlan tények híresztelése esetén.
- [5] A törvényszék a kártérítési felelősség alóli kimentés körében értékelte, hogy az indítványozó a gyors és hiteles tájékoztatási kötelezettségének tett eleget, amely nem lett volna teljesíthető, ha a nyilatkozat valóságtartalmát ellenőrzi, ezért felróhatóság hiányában a vele szembeni kártérítési keresetet elutasította.
- [6] 2.2. A felperes, valamint az indítványozó és a III. rendű alperes fellebbezése nyomán másodfokon eljáró Győri Ítéltábla egyetértett az elsőfokú ítélettel abban, hogy a kifogásolt közlések olyan tényállításnak minősülnek, amelyek alapot adnak a jogsértés megállapítására. Az indítványozó felelősségét illetően azonban kifejtette, hogy az indítványozó a szakmai szabályoknak és az irányadó elvárásoknak megfelelően járt el, így a tudósítással összefüggésben az ő terhére nem állapítható meg személyiségi jogsértés.
- [7] A másodfokú bíróság álláspontja szerint a sajtó-helyreigazítási perekben a közelmúltban kialakult – és a személyiségi jogi perekben analóg jelleggel alkalmazható – bírói gyakorlat alapján a sajtót a valóság bizonyításának kötelezettsége abban az esetben sem terheli, ha információi a közérdekű problémát érintő hivatalos sajtótájékoztatón alapulnak. A híradás eredeti közlőjének felelőssége állapítható meg akkor, ha a közleményből kiderül, hogy az kitől, milyen forrásból származik, és a sajtótájékoztató elhangzottakkal összefüggő tudósítás szöveghű, hiteles. Ebben az esetben a sajtót nem terheli az a kötelezettség, hogy a sajtótájékoztató elmondottak valóságtartalmát még a lapzárta előtt ellenőrizze, de ilyenkor is elvárható, hogy a másik felet megkeresse a vonatkozó információkért. A másodfokú bíróság megállapította, hogy az indítványozó a perbeli esetben e követelmények betartásával járt el, így felelőssége nem állapítható meg valótlan tények híreszteléséért.
- [8] 2.3. A felperes felülvizsgálati kérelme alapján a Kúria a jogerős ítéletet az indítványozóra vonatkozó részében hatályon kívül helyezte, és az elsőfokú ítéletet – az elégtételként közzéteendő közlemény szövegének megváltoztatásával – helybenhagyta. A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Ptk.), valamint a sajtószabadságról és a médiatartalmak alapvető szabályairól szóló 2010. évi CIV. törvény (a továbbiakban: Smtv.) irányadó rendelkezései alapján a Kúria arra a következtetésre jutott, hogy a sajtót az általa

közzétett vagy híresztelt tényállítások helytállósága tekintetében objektív felelősség terheli. A Kúria nem értett egyet a másodfokú bírósággal abban, hogy az indítványozó nem tartozik felelősséggel a sajtótájékoztatón elhangzottak közlése miatt. Indokolása szerint a bírói gyakorlat értelmében a sajtó csak a hatósági eljárásokról tájékoztathat a valóság bizonyításának kötelezettsége nélkül, mivel ez esetben a tények vizsgálata az adott hatóságok feladata, így a sajtót az érintett személy kívánságára csupán az a kötelezettség terheli, hogy az eljárás végleges eredményéről beszámoljon. A politikai vagy közéleti vitát érintő sajtótájékoztatóról tudósító sajtó a közszereplők által elmondottakat szélesebb körben terjeszti, és ezzel híreszteli a tényállítást. Amennyiben ez a tényállítás valótlan és sértő, a sajtó felelőssége megállapítható. A sajtótájékoztatón elhangzott nyilatkozatok tekintetében a sajtó maga döntheti el, hogy közlésezi-e őket, vállalva ezzel az esetleges jogsértésért való felelősséget. Ha a közzététel mellett dönt, akkor nem mentesíti az objektív felelősség alól, hogy a tevékenységére vonatkozó jogszabályokat vagy sajtóetikai szabályokat betartotta. Mindezek alapján a Kúria egyetértett az elsőfokú bíróság álláspontjával, mely szerint az indítványozó felelőssége a valótlan tény híresztelése miatt megállapítható.

- [9] 3. Az indítványozó álláspontja szerint a Kúria döntése sérti az Alaptörvény IX. cikk (1) és (2) bekezdésében foglalt szabad véleménynyilvánításhoz és sajtószabadsághoz való alapjogát. Az alkotmányjogi panasz kifejti, hogy a valótlan tényállítás híresztelését, mint elkövetési magatartást és az azért való felelősséget nem lehet annyira kiterjesztően értelmezni, ahogy azt a Kúria tette, mert az már a demokratikus közvéleményhez szükséges szabad tájékoztatás sérelmével jár. Az indítványozó szerint az objektív felelősség megállapítása a jelen ügy körülményei között nincs tekintettel arra, hogy a szakmai szabályok teljes betartásával végezte közérdekű tájékoztató feladatát: közlése egy hivatalos sajtótájékoztatón alapult, közügyet érintett, szöveghű volt és hiteles, az információ forrása egyértelműen felismerhető volt, a másik fél nyilatkozatát pedig egyidejűleg közzétette. Az alkotmányjogi panasz hivatkozik az Alkotmánybíróság gyakorlatára, mely szerint a sajtószabadság nemcsak az egyéni véleménynyilvánítás eszköze, hanem a tájékoztatásé is, vagyis a sajtónak kitüntetett szerepe van az információszerzésben és a tájékozódásban. Az indítványozó szerint az újságírók általában nincsenek abban a helyzetben, hogy rögtön megítéljék egy sajtótájékoztatón elhangzott tényállítások valóságtartalmát, ezért a Kúria ítéletében foglalt értelmezés arra kényszeríti a sajtót, hogy bizonyos eseményekről, tájékoztatókról ne tudósítson, ha biztosan el akarja kerülni a későbbi felelősségre vonás lehetőségét. Mindez súlyosan ellene hat a sajtó szabad tájékoztatási funkciójának, és csorbítja a közönség közérdekű információkhoz jutásának lehetőségét. Az indítványozó álláspontja szerint az esetleges jogsérelmet a sajtó-helyreigazítás vagy az eredeti közlő elégtételt adó közleménye reparálni képes, a személyiségi jogsérelem további jogkövetkezményeit nem lehet a sajtótermékekre terhelni, mert azzal sérül a sajtó közérdekű tájékoztatáshoz fűződő joga.

II.

- [10] 1. Az Alaptörvény érintett rendelkezései:

„I. cikk (3) Az alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg. Alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható.”

„VI. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírnevét tiszteletben tartsák.”

„IX. cikk (1) Mindenkinek joga van a véleménynyilvánítás szabadságához.

(2) Magyarország elismeri és védi a sajtó szabadságát és sokszínűségét, biztosítja a demokratikus közvélemény kialakulásához szükséges szabad tájékoztatás feltételeit.”

- [11] 2. A régi Ptk. alkalmazott rendelkezései:

„78. § (1) A személyhez fűződő jogok védelme kiterjed a jóhírnév védelmére is.

(2) A jóhírnév sérelmét jelenti különösen, ha valaki más személyre vonatkozó, azt sértő, valótlan tény állít, híresztel, vagy való tény hamis színben tüntet fel.”

„79. § A sajtó-helyreigazításra irányuló igény érvényesítésének szabályait a sajtószabadságról és a médiatartal-
mak alapvető szabályairól szóló 2010. évi CIV. törvény, valamint a polgári perrendtartásról rendelkező törvény
állapítja meg.”

„84. § (1) Akit személyhez fűződő jogában megsértenek, az eset körülményeihez képest a következő polgári
jogi igényeket támaszthatja:

- a) követelheti a jogsértés megtörténtének bírósági megállapítását;
- b) követelheti a jogsértés abbahagyását és a jogsértő eltiltását a további jogsértéstől;
- c) követelheti, hogy a jogsértő nyilatkozattal vagy más megfelelő módon adjon elégtételt, és hogy szükség
esetén a jogsértő részéről vagy költségén az elégtételnek megfelelő nyilvánosságot biztosítsanak;
- d) követelheti a sérelmes helyzet megszüntetését, a jogsértést megelőző állapot helyreállítását a jogsértő rész-
ről vagy költségén, továbbá a jogsértéssel előállott dolog megsemmisítését, illetőleg jogsértő mivoltától meg-
fosztását;
- e) kártérítést követelhet a polgári jogi felelősség szabályai szerint.”

[12] 3. Az Smtv. érintett rendelkezései:

„4. § (1) Magyarország elismeri és védi a sajtó szabadságát és sokszínűségét.

[...]

(3) A sajtószabadság gyakorlása nem valósíthat meg bűncselekményt vagy bűncselekmény elkövetésére való
felhívást, nem sértheti a közérkölcset, valamint nem járhat mások személyiségi jogainak sérelmével.”

„10. § Mindenkinek joga van arra, hogy megfelelően tájékoztassák a helyi, az országos és az európai közélet
ügyeiről, valamint Magyarország polgárai és a magyar nemzet tagjai számára jelentőséggel bíró eseményekről.
A médiarendszer egészének feladata a hiteles, gyors, pontos tájékoztatás ezen ügyekről és eseményekről.”

„12. § (1) Ha valakiről bármely médiatartalomban valótlan tényt állítanak, híresztelnek vagy vele kapcsolatban
való tényeket hamis színben tüntetnek fel, követelheti olyan helyreigazító közlemény közzétételét, amelyből
kitűnik, hogy a közlés mely tényállításai valótlan, illetve megalapozatlan, mely tényeket tüntet fel hamis színben
és ehhez képest melyek a való tények.”

[13] 4. A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) vonatkozó rendelkezései:

„2:45. § [A becsülethez és jóhírnévhez való jog]

[...]

(2) A jóhírnév megsértését jelenti különösen, ha valaki más személyre vonatkozó és e személyt sértő, valótlan
tényt állít vagy híresztel, vagy valós tény hamis színben tüntet fel.”

„2:51. § [Felróhatóságtól független szankciók]

(1) Akit személyiségi jogában megsértenek, a jogsértés ténye alapján – az elévülési időn belül – az eset körülményeihez képest követelheti

- a) a jogsértés megtörténtének bírósági megállapítását;
- b) a jogsértés abbahagyását és a jogsértő eltiltását a további jogsértéstől;
- c) azt, hogy a jogsértő adjon megfelelő elégtételt, és ennek biztosítson saját költségén megfelelő nyilvánossá-
got;
- d) a sérelmes helyzet megszüntetését, a jogsértést megelőző állapot helyreállítását és a jogsértéssel előállított
dolog megsemmisítését vagy jogsértő mivoltától való megfosztását;
- e) azt, hogy a jogsértő vagy jogutódja a jogsértéssel elért vagyoni előnyt engedje át javára a jogalap nélküli
gazdagodás szabályai szerint.”

III.

- [14] 1. Az Alkotmánybíróság mindenekelőtt az Abtv. 56. § (2) bekezdése alapján megállapította, hogy az alkotmányjogi panasz megfelel az Abtv.-ben foglalt formai és tartalmi követelményeknek.
- [15] Az Abtv. 29. §-a szerint az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség, vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés esetén fogadja be. A sajtó tájékoztató tevékenységét érintő jogszabályi kötelezettségek értelmezése, ezzel összefüggésben a médiatartalom-szerkesztés szabadságának alkotmányos határai alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdésnek minősülnek {3/2015. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [15]}. A jelen alkotmányjogi panasz ilyen problémát érint. A pártok, közéleti szereplők sajtótájékoztatóiról való tudósítások törvényi követelményei és a hozzájuk kötődő felelősségi kérdések a sajtó munkáját jelentős mértékben befolyásolják, ezért az Alkotmánybíróság a panaszt befogadta.
- [16] 2. Az Alkotmánybíróságnak az alkotmányjogi panasz alapján arról kellett döntenie, hogy megfelel-e az Alaptörvényből fakadó alkotmányossági követelményeknek az a bírói jogértelmezés, mely szerint a közéleti szereplők sajtótájékoztatójáról tudósító médiatartalom-szolgáltató az ott elhangzott valótlan tényállítások híresztelését valósítja meg, és a közzétételért fennálló objektív felelőssége alapján a személyiségi jogsértés polgári jogi szankciói minden esetben alkalmazhatók vele szemben.
- [17] A Kúria a polgári jogi személyiségvédelemnek azt a szabályát alkalmazta a jelen tényállásra, amely szerint a jóhírnév sérelmét nemcsak az valósítja meg, aki a más személyre vonatkozó, őt sértő valótlan tényt maga állítja, hanem az is, aki a más személy által megfogalmazott ilyen tényt híreszteli, továbbadja. Az ítéletben foglalt jogértelmezés szerint a sajtó a politikai vagy közéleti vitát érintő sajtótájékoztatón egy közszereplő (jelen esetben politikai párt vezetője és tagja) nyilatkozatának nyilvánosságra hozatalával a közszereplő által előadott tényeket szélesebb körben terjeszti el, ezzel híreszteli a tényállítást. Mivel pedig a Kúria szerint a sajtó az általa közzölt valótlan tényállításokért objektív – vagyis a reá irányadó jogi és etikai szabályok betartásától független – felelősséggel tartozik, azok sérelmessége esetén felelősségre vonható a személyiségi jogsértésért.
- [18] Az Alkotmánybíróság egyfelől megállapította, hogy a Kúria jogértelmezése az ügyre vonatkozó szakjogi rendelkezésekkel és érvekkel alátámasztható. A jóhírnév megsértésére irányadó polgári jogi szabályok [a jelen ügyben alkalmazott régi Ptk. 78. § (2) bekezdés, illetve az azzal azonosan rendelkező Ptk. 2:45. § (2) bekezdés] alapján a sérelmes valótlan tényállítás továbbadása generálisan híresztelésnek tekinthető annyiban, amennyiben maguk a rendelkezések nem fogalmazzak meg kivételeket az ilyen magatartással megvalósított jogsértés alól. Annak ellenére, hogy a jelen ügy nem sajtó-helyreigazítási ügy, a sajtóra alkalmazandó szakjogi szabályok értelmezése tekintetében nem hagyható figyelmen kívül az sem, hogy a híresztelés – mint a vitatott tények továbbadása – fogalmán belül maga az Smtv. sem differenciál: a sajtó-helyreigazítás tényállásában [Smtv. 12. § (1) bekezdés] a híresztelés szintén a polgári jogban megjelenő általános kategóriaként szerepel. A Kúria tehát összességében a szakjogi szempontokat a bevett módon értékelve jutott a támadott ítéletben foglalt döntésre.
- [19] Másfelől az Alkotmánybíróság feladata, hogy az Alaptörvény védelmének legfőbb szerveként őrkdjön a szakjogi értelmezések alkotmányossága fölött, és szükség esetén kijelölje az értelmezés követendő irányát vagy alkotmányos határait. Erre irányuló alkotmányjogi panasz alapján az Alkotmánybíróság a bírói döntésben foglalt jogértelmezés Alaptörvénnyel való összhangját vizsgálja, azt, hogy a jogszabály alkalmazása során a bíróság az Alaptörvényben biztosított jogok alkotmányos tartalmát érvényre juttatta-e. E tekintetben a panasz az Alaptörvény 28. cikkének érvényesítésére szolgáló jogintézmény, amely szerint a bíróságok a jogszabályokat az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. A bíróságoknak a szakjogi szabályok engedte értelmezési mozgásterén belül kell érvényre juttatniuk a releváns alkotmányossági követelményeket {vö. 3/2015. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [17]–[18]}. Az Alkotmánybíróság alkotmányossági felülvizsgálata ehhez képest az Alaptörvényben foglalt alapjogi szempontok érvényesülésének végső kontrollja. Egyrészt a rendes bíróságoknak az alkalmazott jogszabályok szakjogilag helyes és törvényes értelmezésére fókuszáló ítélkező munkájához képest az Alkotmánybíróság alaptörvénybeli feladata kifejezetten az alkotmányossági követelmények kiemelése és érvényesítése. Másrészt míg a bíróságok a jogszabály engedte értelmezési mozgáster határait nem léphetik át, addig az Alkotmánybíróság az alkalmazott norma alkotmányossági hibáit vagy hiányosságait is orvosolhatja. Ezzel összefüggésben az Alkotmánybíróságnak arra is lehetősége van, hogy az egyébként a jogszabályokból kiolvasható szakjogi értelmezéseket alkotmányos követelményekkel terelje az Alaptörvénnyel összhangban álló irányba. Ha ugyanis a támadott jogértelmezés hiányossága olyan rendelkezés differenciálatlanságára vezethető vissza, amely ugyanakkor biztosítja az alkotmányos célok eléréséhez szükséges értelmezési mozgásteret, akkor

az Alkotmánybíróságnak – a hatályban lévő norma kímélete érdekében – elegendő alkotmányos követelmény megállapításával pontosítania a norma értelmét.

- [20] Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint jelen esetben a híresztelés polgári jogi fogalmának szokásos értelmezése nem veszi kellőképpen figyelembe a sajtó tevékenységének sajátos alkotmányos értékét, így nincs összhangban azokkal az alkotmányossági követelményekkel, amelyek a sajtószabadság jogából fakadnak. A híresztelésre vonatkozó általános megfontolásokat és érveket a sajtó működéséhez kötődő speciális alkotmányjogi szempontok árnyalják. A jelen ügy körülményei között ugyanis a sajtó nem egy a szólásszabadság jogosultjai közül, hanem olyan szereplő, aminek működése különös alkotmányossági jelentőséggel bír. A vonatkozó polgári jogi rendelkezések értelmét ennek tiszteletben tartásával kell kialakítani.
- [21] Az Alkotmánybíróság már az Alaptörvény hatálybalépését követően is több ízben foglalkozott azzal a problémakörrel, hogy a különböző jogági rendelkezések értelmezésekor miként kell figyelembe venni a sajtószabadságból fakadó alkotmányossági követelményeket. Az Alkotmánybíróság ezeket az iránymutatásokat a jelen ügyben is mérvadónak tartja az alábbiak szerint.
- [22] 2.1. Az Alkotmánybíróság joggyakorlata e téren a szólás- és sajtószabadságnak arra az értelmezésére épül, amely ezekre a jogokra a demokratikus jogállam, társadalom és közvélemény kitüntetett védelmet érdemlő fundamentumaként tekint, és ezzel szoros összefüggésben különösen erős védelemben részesíti a közügyek vitájához kapcsolódó közléseket {7/2014. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [39]–[40] és [45]–[47], 13/2014. (IV. 18.) AB határozat, Indokolás [25]}.
- [23] A sajtószabadságnak a demokratikus közvélemény kialakulásában és fenntartásában betöltött központi alkotmányos szerepe a korábban hatályos Alkotmány alatt is jellegadó tétele volt az alkotmánybírósági gyakorlatnak [elsőként lásd 37/1992. (VI. 10.) AB határozat, majd összefoglalóan: 165/2011. (XII. 20.) AB határozat], az Alaptörvény IX. cikk (2) bekezdése pedig ezzel összhangban a sajtószabadság elismerése mellett a demokratikus közvélemény kialakulásához szükséges szabad tájékoztatás feltételeinek biztosításáról kifejezetten is rendelkezik. Az Alkotmánybíróság erre figyelemmel alakította ki és következetesen érvényesítette a sajtószabadság alkotmányos jelentőségét.
- [24] A 7/2014. (III. 7.) AB határozat megfogalmazásában „[a] sajtószabadság – amely felöleli valamennyi médiatípus szabadságát – a szólásszabadság intézménye. A sajtó ugyanis – tevékenységének egyre összetettebb és szerteágazóbb jellege mellett is – mindenekelőtt a véleménynyilvánításnak, a véleményformálásnak és a véleményalkotáshoz nélkülözhetetlen információszerzésnek az eszköze” (Indokolás [40]). A sajtónak ez a szerepe különösen is felértékelődik a közéleti véleménynyilvánítás körében, hiszen „[a] társadalmi, politikai viták jelentős részben éppen abból állnak, hogy a közélet szereplői, illetve a közvitában – jellemzően a sajtón keresztül – résztvevők egymás elképzeléseit, politikai teljesítményét és azzal összefüggésben egymás személyiségét is bírálják. A sajtónak pedig alkotmányos küldetése, hogy a közhatalom gyakorlóit ellenőrizze, aminek szerves részét képezi a közügyek alakításában résztvevő személyek és intézmények tevékenységének bemutatása” (Indokolás [48]).
- [25] A 13/2014. (IV. 18.) AB határozat ennek nyomán kifejtette, hogy „[a] sajtó olyan fórumot kínál a szólás szabadságához és a közügyek szabad vitathatóságához, amely kulcsfontosságú szerepet játszik abban, hogy a közvélemény és a politikusok számára ellenőrizhetővé válhassanak a közhatalmat gyakorlók, illetve a köztisztviséget vállalók. A polgárok kizárólag ilyen információk birtokában alkothatnak szabadon véleményt a közhatalmat gyakorlók teljesítményéről, munkájának hatékonyságáról és minőségéről. Az állami szervek ellenőrizhetősége pedig a polgárok demokratikus önkormányzásának lehetőségét biztosítja, így a polgároknak alapvető joguk van ahhoz, hogy a közügyeket érintő kérdésekről információhoz juthassanak” (Indokolás [25]).
- [26] A 28/2014. (IX. 29.) AB határozat arra mutatott rá, hogy „[a] sajtó szabadsága mint történeti alkotmányunk vívmánya a kezdettől fogva összekapcsolódott a jelenkor eseményeiről szóló szabad tájékoztatással, a társadalmi kérdéseknek a nyilvánosság elé tárásával” (Indokolás [14]).
- [27] A 3/2015. (II. 2.) AB határozat a sajtószabadságból eredő alkotmányossági követelmények lényegét megragadva hangsúlyozta: „a sajtónak alkotmányos küldetése, hogy a közügyek alakulására befolyással lévő történéseket, körülményeket, összefüggéseket feltárja, és a nyilvánosság tudomására hozza. A média szabad tájékoztató tevékenysége a modern demokratikus nyilvánosság legfontosabb alkotóeleme, ezért központi jelentősége van annak, hogy a sajtó bizonytalanság, megalkuvás és félelem nélkül láthassa el ezt a feladatát” (Indokolás [25]).

- [28] 2.2. Az Alkotmánybíróság abban is következetes volt eddigi gyakorlatában, hogy a sajtó tevékenységének a fentiek szerint körvonalazott lényegét – azaz a társadalmi és politikai ügyekben nyújtott tájékoztatást, a közvélemény szabad informálását – a sajtószabadság legvédelettebb szférájaként oltalmazta az állami beavatkozással szemben, bármilyen jogágról legyen is szó. Ezzel összefüggésben az Alkotmánybíróság korábban, elvont normakontroll keretében is hangsúlyozta, hogy a szólás- és sajtószabadság kitüntetett védelmére vonatkozó alkotmányossági követelmények nemcsak a jogrendszerben *ultima ratioként* alkalmazandó büntetőjogra, hanem az annál enyhébb korlátozást jelentő polgári jogra nézve is irányadók. „Különösen fontos alkotmányos érdek, hogy a polgárok és a sajtó bizonytalanság, megalkuvás és félelem nélkül vehessenek részt a társadalmi és politikai vitákban. Ellene hatna ennek, ha a megszólalóknak a közéleti szereplők személyiségvédelmére tekintettel széles körben kellene tartaniuk a jogi felelősségre vonástól. [...] E követelmények a büntetőjogi felelősségre vonáson túl a polgári jogi jogkövetkezmények tekintetében is irányadók” {7/2014. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [48]}.
- [29] Az utóbbi években elé hozott alkotmányjogi panaszok pedig már arra is lehetőséget biztosítottak az Alkotmánybíróságnak, hogy a sajtószabadság tartalmát konkrét ügyekben kialakított bírói jogértelmezések alkotmányosságának mércéjeként érvényesítse. Az Alkotmánybíróság értelmezésében a médiának a demokratikus közvélemény formálódásában betöltött központi szerepe nem vezet arra, hogy „a sajtó tájékoztató tevékenységére ne vonatkozhatnának törvényi előírások [...], de ezek megalkotásakor és értelmezésekor mindig úgy kell eljárni, hogy a sajtó alkotmányos küldetésének teljesítését, a közérdeklődésre számot tartó információk közzétételét ne akadályozzák vagy hátráltassák” {3/2015. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [25]}. Ez a határozat a konkrét esetben arra hívta fel az eljáró bíróságok figyelmét, hogy a támadott közigazgatási határozatot a piacbefolyásolás tilalmának olyan értelmezése alapján kell felülvizsgálni, amely nem sérti a sajtószabadság alkotmányos tartalmát (Indokolás [20]).
- [30] Ugyanebben a logikában születtek meg azok az alkotmánybírói határozatok, amelyek már a sajtószabadság és a személyiségvédelem kapcsolatához kötődő polgári jogi kérdést, a rendőri intézkedésről készült képfelvételek hozzájárulás nélküli nyilvánosságra hozatalának problémáját rendezik. A mára következetes gyakorlattá erősödő alkotmánybírói esetjog kifejezetten arra tekintettel találta alaptörvény-ellenesnek a személyiségi jogsértést megállapító bírói ítéleteket, hogy az azokban foglalt jogértelmezés nem tartotta kellő mértékben tiszteletben a sajtószabadság alkotmányos tartalmát. Ennek kapcsán e határozatok a jelen ügyben is releváns iránymutatásokat adtak a közügyekről tudósító sajtó tevékenységének figyelembevételére.
- [31] A 28/2014. (IX. 29.) AB határozat szerint abban az esetben, ha a képmást a sajtó a jelenkor eseményeiről szóló vagy a közhatalom gyakorlása szempontjából közérdeklődésre számot tartó tájékoztatás körében hozza nyilvánosságra, akkor – az egyébként irányadó szabálytól eltérően – nincs szükség hozzájárulásra (Indokolás [43]). A határozat a jelen ügyben is releváns tételként fogalmazta meg: „Mindaddig, amíg valamely tájékoztatás nem visszaélés a sajtószabadság gyakorlásával, az emberi méltóság védelmével összefüggésben a személyiségi jogok sérelmére való hivatkozás ritkán alapozza meg a sajtószabadság gyakorlásának a korlátozását” (Indokolás [42]). Ennek az értelmezésnek a 16/2016. (X. 20.), illetve a 17/2016. (X. 20.) AB határozatok is következetesen érvényt szereztek a sajtószabadság javára.
- [32] Amellett, hogy újfent megerősítette a vonatkozó gyakorlatot, a sajtó tudósító tevékenységével összefüggő további fontos szempontokat fejtett ki a 3/2017. (II. 25.) AB határozat. Az Alkotmánybíróság ezúttal azt is hangsúlyozta, hogy „a bíróságoknak az eléjük vitt jogvita elbírálása során a sajtószabadság megfelelő alkotmányos védelme érdekében a tudósítással érintett helyzet teljességét kell megvizsgálniuk. Valóban fennáll a bíróságoknak az a joga és kötelezettsége, hogy amennyiben a perben ilyen körülmény felmerül, vizsgálják azt, hogy a sajtószerv megfelelően járt-e el” (Indokolás [24]). Az Alkotmánybíróság szerint azonban ilyen körülmény hiányában a bíróságok „a jelenkori események bemutatásához fűződő alkotmányos érdek primátusát kötelesek érvényesíteni” (Indokolás [25]).
- [33] 2.3. Mindezek mellett a jelen ügyben relevanciával bírnak azok az érvek is, amelyeket az Alkotmánybíróság – a véleménynyilvánítások nagyobb csoportján belül – a tényállításoknak az alkotmányjogi mérlegelésben elfoglalt helyével kapcsolatban fejtett ki. Ez esetben is fenntartva a joggyakorlatának kezdetétől képviselt álláspontot, az Alkotmánybíróság különbséget tesz az értékítéletek és a tényállítások megítélése között. „Míg vélemények esetében a hamisság bizonyítása értelmezhetetlen, addig a bizonyíthatóan hamis tények önmagukban nem állnak alkotmányos védelem alatt” {7/2014. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [49]}. Ebből következően pedig

- „[a] véleménysszabadság gyakorlásának határai a közügyeket érintő kérdésekben aszerint különböznek, hogy az adott közlés értékítéletnek, avagy tényállításnak minősül-e” {13/2014. (IV. 18.) AB határozat, Indokolás [40]}.
- [34] Az Alkotmánybíróság mindazonáltal következetes volt annak hangsúlyozásában is, hogy bár az értékítéletekhez képest lényegesen eltérő mércék alapján ítélandók meg, a tényállítások is – valóságok és valótlanok egyaránt – a szólásszabadság hatálya alatt állnak, és rájuk is vonatkoznak a közügyek vitájának fokozott védelme melletti érvek. „A tényállítást tartalmazó megnyilvánulások szintén részei a szólásszabadságnak. Egyrészt valamely tény közlése is kifejezhet személyes véleményt, másrészt tényközlések nélkül a véleményformálás is ellehetetlenülne. [...] A politikai véleménynyilvánítás fokozott védelme mind a közügyekben megfogalmazott értékítéletekre, mind pedig a közügyek körébe tartozó tényállításokra vonatkozik” {7/2014. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [49]–[50]}. Az Alkotmánybíróság ezzel összhangban arra is többször rámutatott, hogy bár a hamis tényállítások – szemben az értékítéletekkel, bírálatokkal – önmagukban nem állnak alkotmányos védelem alatt, az adott ügy összes körülményének mérlegelése arra vezethet, hogy mégis alkotmányos lehetőség a valótlan állítást tevő jogi felelősségre vonására. Nem csak arról van szó, hogy a közügyekben megfogalmazott valótlan tényállítások büntetőjogi üldözésének mind a korábbi [vö. 36/1994. (VI. 24.) AB határozat, 18/2000. (VI. 6.) AB határozat], mind pedig az Alaptörvény hatálybalépését követő [vö. 13/2014. (IV. 18.) AB határozat] alkotmánybírói gyakorlat határt szabott. A 7/2014. (III. 7.) AB határozat a polgári jog hatálya alatt is hangsúlyozta, hogy a közügyek vitájához tartozó tények közlése tipikusan a vélemények alapja, ezért a jogi felelősségre vonás kérdésében még az alkotmányos értékkel egyébként nem bíró, utóbb hamisnak bizonyult tényállítások esetében is figyelemmel kell lenni a közéleti viták minél szabadabb folyásának érdekére (Indokolás [50]).
- [35] 2.4. Mindemellett a 28/2014. (IX. 29.) AB határozat arra is rámutatott, hogy „[t]örténeti alkotmányunk vívmányainak tiszteletben tartása, továbbá az a kötelezettség, amely szerint az Alaptörvény rendelkezéseit a történeti alkotmány vívmányaival összhangban kell értelmezni [R] cikk (3) bekezdés], szintén a sajtó szabadságának, a szabad tájékoztatásnak, a sajtó »demokratikus közvélemény« kialakításában betöltött szerepének a kiemelt védelmét indokolja. A sajtószabadság minden kétséget kizáróan történeti alkotmányunk vívmányai közé tartozik. Az 1848-as forradalom legelső lépése és egyszersmind fő követelése a sajtó szabaddá tétele, a sajtószabadság kivívása volt: a sajtószabadság volt minden más szabadság alapja. E nélkül az égetővé vált politikai és társadalmi kérdéseket, a nagy átalakulás kívánalmait nem lehetett megfogalmazni a nyilvánosság előtt. A március 15-én közzétett kiáltvány 12 pontja közül a legelső mondta ki: »Kívánjuk a' sajtó szabadságát, *censura* eltörlését.« Csak ezt követte a felelős minisztérium, a törvény előtti egyenlőség, a közteherviselés, a jobbágyfelszabadítás követelése és minden egyéb. Az előzetes cenzúra eltörlésével az áprilisi törvények egyike, az 1848. évi XVIII. törvénycikk, a sajtótörvény biztosította a sajtószabadságot. A sajtó szabadsága mint történeti alkotmányunk vívmánya a kezdettől fogva összekapcsolódott a jelenkor eseményeiről szóló szabad tájékoztatással, a társadalmi kérdéseknek a nyilvánosság elé tárásával” (Indokolás [12]–[14]).
- [36] A hivatkozott 1848-as sajtótörvény a jelen alkotmányjogi panasz által érintett alkotmányossági kérdések tekintetében különösen is figyelemre méltó, mivel konkrét rendelkezésben foglalva is rögzítette, hogy a sajtó bizonyos körben nem tehető felelőssé mások megszólalásainak közléséért. Eszerint: „Ki az országgyűlés, a törvényhatóságok, mindenféle törvényszékek, és törvény által alkotott egyéb testületek iratait, és azok nyilvános üléseit hív szellemben és igazán közli, ellene a közlöttek tartalma miatt kereset nem indíthatatik.” (1848. évi XVIII. törvénycikk 14. §) Az a gondolat tehát, hogy a „hív szellemben és igazán” tudósító sajtót bizonyos körben védelem illeti meg a felelősségre vonással szemben, a közügyek nyilvános vitájának korhoz kötött felfogásához igazodóan kezdettől fogva része a sajtószabadság magyar értelmezésének.
- [37] 2.5. Az Alkotmánybíróság a jelen ügy eldöntésekor mindenekelőtt a fent bemutatott hazai alkotmánybírói előzményekre, érvekre és követelményekre támaszkodott, ugyanakkor a mások közléseiről tudósító sajtó felelősségének kérdésében különösen is figyelemmel volt az Emberi Jogok Európai Bíróságának (a továbbiakban: EJEB) gyakorlatára is. Az EJEB esetjogából egymástól eltérő tényállású ügyekből is felrajzolható a közéleti információkról, eseményekről tudósító sajtó felelősségére vonatkozó néhány fontos szempont.
- [38] Az EJEB a *Jersild kontra Dánia* ügyben mutatott rá először arra, hogy egy médiát érintő ügy megítélésakor lényeges körülmény, ha a sajtószerv munkatársa nem maga tett kifogásolható kijelentéseket, hanem csak újságíróként járult hozzá azok közzétételéhez. Ezzel összefüggésben az EJEB a sajtó lényegi feladatának, közvitához való nélkülözhetetlen hozzájárulásának súlyos akadályozását látta abban, amikor egy újságíró azért ér elmarasztalás, mert közreműködött más személyek által – az adott esetben egy interjúban – megfogalmazott kije-

lentések nyilvánosságához közvetítésében [EJEB, *Jersild kontra Dánia* (15890/89), 1994. szeptember 23., 31. és 35. bekezdés].

- [39] A *Bladet Tromsø és Steensas kontra Norvégia* ügyben az EJEB vitatott tényállítások kapcsán is megerősítette, hogy a hatóságoknak csak szűk mozgásterük van a közérdekű információkat terjesztő sajtó tevékenységének akadályozására, és a legszigorúbb vizsgálatnak kell alávetni azokat az intézkedéseket vagy szankciókat, amelyek a sajtó közvitában való részvételét gyengítik. Az ítélet szerint az Egyezmény nem biztosít teljes mértékben háborítatlan területet a média számára, de a közvélemény tájékoztatása érdekében jóhiszeműen, az újságírói etika szabályainak megfelelően eljáró sajtó az Egyezmény védelme alatt áll. Az EJEB ebben a döntésében azt is kifejtette, hogy a sajtó bizonyos körben mentesülhet attól az egyébként szokásos kötelezettségétől, hogy a mások jogait esetleg sértő tényállítások valóságtartalmát a közzététel előtt maga is ellenőrizze. A konkrét esetben az EJEB egyrészt a jogsértő közlés jellegére, másrészt arra tekintettel látta mentesíthetőnek a sajtót a felelősség alól, hogy az újságíró a munkája során észszerűen támaszkodhatott a vitatott tényállítást megfogalmazó jelentés tartalmára [EJEB, *Bladet Tromsø és Steensas kontra Norvégia* (21980/93), 1999. május 20., 59. és 64–66. bekezdések]. Ezt követően a *Tønsbergs Blad AS és Haukom kontra Norvégia* ügyben hozott ítélet szintén megállapította a tényállítások valóságtartalmának előzetes ellenőrzésére vonatkozó kötelezettség alóli mentesülés speciális körülményeit az érintett sajtószerv javára [EJEB, *Tønsbergs Blad AS és Haukom kontra Norvégia* (510/04), 2007. március 1.].
- [40] A *Thoma kontra Luxemburg* ítéletben pedig az EJEB – egy másik sajtócikk kijelentéseit idéző újságíró ügyében – azt is hangsúlyozta: nem egyeztethető össze a sajtónak az aktuális események, vélemények, gondolatok terjesztésére vonatkozó szerepével az az elvárás, hogy az újságírók minden esetben tartsák magukat távol a mások hírnevét sértő közlésektől, idézetektől [EJEB, *Thoma kontra Luxemburg* (38432/97), 2001. március 29., 64. bekezdés].
- [41] 3. Mindezek alapján az Alkotmánybíróság a jelen ügyben azt hangsúlyozza, hogy a demokratikus közvélemény alakulásában központi szereppel bíró sajtó tevékenységének egyik lényegi eleme a közéleti események nyilvánosságához való közvetítése. A média a modernkori nyilvánosság fő letéteményese, nélküle teljes mértékben elképzelhetetlen a demokratikus társadalmi tanácskozás működése. A sajtónak elsőrendű alkotmányos feladata a közérdekű információk, köztük a közéleti szereplők megnyilatkozásainak, álláspontjainak terjesztése. Nemcsak annak van jelentősége, hogy a közügyek vitájához tartozó információk terjesztése a sajtó alkotmányos küldetése, hanem annak is, hogy a demokratikus vita többi résztvevőjének pedig joga van ehhez a tájékoztatáshoz. Különösen fontos tehát, hogy a sajtó a közvita számára releváns körülményekről minél szabadabban számolhasson be.
- [42] Természetesen a sajtó tájékoztató tevékenységének szabadsága sem korlátlan, hanem más alapvető jogok vagy alkotmányos értékek érvényesülése érdekében kötelezettségekkel tűzdelt. Az Alkotmánybíróság több esetben is alkotmányosnak talált már a média által nyújtott tájékoztatásra vonatkozó előírásokat [lásd 1/2007. (I. 18.) AB határozat, illetve 3096/2014. (IV. 11.) AB határozat; és hasonló érvelést tartalmaz a 3/2015. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [22] is]. A sajtószabadság gyakorlása önmagában nem terjed ki a valótlanok közzétételére, sőt az újságírók egyik fő felelőssége éppen a közölt hírek, információk hitelességének ellenőrzése. Ez mindazonáltal nem azt jelenti, hogy a valótlan tényállításokért viselt felelősség kérdése minden esetben azonos szempontok szerint lenne megítélhető, és e körben ne lenne szükség alkotmányossági megfontolások mérlegelésére. Mindenképpen ilyen megfontolásnak minősül a közügyekre vonatkozó információk áramlásának érdeke, illetve a sajtó viszonya az általa közölt kijelentésekhez. Közéleti szereplők sajtótájékoztatásáról szóló tudósítás esetén ezek a szempontok különös súllyal esnek latba az alábbiak szerint.
- [43] Az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló ügyben egyértelmű (és nem is volt vitás), hogy a médiatartalom-szolgáltató a legszorosabb értelemben vett közügyről nyújtott tájékoztatást akkor, amikor az egyik parlamenti párt helyi szervezetének előre meghirdetett, különösen nagy vitát keltő politikai témában (a trafikpályázatok ügyében) tartott sajtótájékoztatójáról tudósított. A közügyek vitája ugyanis jelentős részben a politikai életet legaktívabban alakító közszereplő politikusoknak a sajtón keresztül történő megnyilatkozásairól, adott tárgykörben vagy egymás tevékenységével összefüggésben megfogalmazott kijelentéseiről, bírálatáról folyik.
- [44] A közéleti szereplők sajtótájékoztatójáról tudósító média felelőssége körében a közvitával meglévő nyilvánvalóan szoros kapcsolat mellett az is fontos körülmény, hogy – szemben a közéleti újságírás számos más megnyilvánulásával – az újságírók ez esetben nem saját állításaikat vagy véleményüket tárják a nyilvánosság elé, nem saját gondolataikkal igyekeznek befolyásolni a szélesebb közvéleményt. Az Alkotmánybíróság álláspontja sze-

rint a közéleti szereplők kijelentéseit közvetítő sajtónak a valótlan tényállításokért fennálló felelőssége más mérce szerint ítélandó meg ahhoz képest, amikor a szerkesztők és újságírók pusztán saját elképzeléseik és előzetes döntéseik mentén határozzák meg a médiatartalmat. Ilyenkor ugyanis a sajtó működésének fókuszában nem a közvita saját érvekkel való gazdagítása és befolyásolása, hanem a társadalmi tanácskozásban résztvevő többi szereplő megnyilvánulásainak naprakész és hiteles becsatornázása áll. A sajtótájékoztatókról való tudósításokkal kapcsolatban a közéleti vita érdeke mindenekelőtt az elhangzottak pontos, a hírek aktualitásához igazodó közzétételét igényli.

- [45] A mások állításait közlő sajtó felelősségének korlátozottsága kiváltképp fennáll akkor, amikor a média a közéleti vita frontvonalában tevékenykedő politikusok kijelentéseit terjeszti. Ebben az esetben ugyanis nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy „az ő esetükben a személyüket ért bírálatot és minősítést a társadalmi nyilvánosság eleve másként, a demokratikus vita szükségszerű részeként, jellemzően a különböző politikai érdekek mentén értelmezendő megnyilvánulásként kezeli. Magyarországon az elmúlt időszakban kialakultak a plurális politikai nyilvánosság működésének sajátosságai, amelyek között a közéleti viták során elhangzottakat a társadalom kelendő körülményekkel tudja értékelni” {7/2014. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [57]}. E körülményeknek mindennapos része, hogy a politikai vitákat követők az egyik résztvevő terhelő állítását követően bizton számíthatnak az érintettnek a nyilvánosságban szintén megjelenő válaszára, cáfolatára.
- [46] A sajtótájékoztatóról való tudósítások esetében ráadásul a média felelőssége nemcsak a közlések tartalma, hanem sajátos módon azok széles nyilvánossághoz jutása tekintetében is speciális. Ezekben az esetekben ugyanis kifejezetten maguk a közéleti szereplők keltik és szervezik a sajtó érdeklődését, azzal az egyértelmű szándékkal, hogy közléseik, állításaik a lehető legszélesebb körű figyelmet nyerjék el. A média itt sokkal inkább a véleménynyilvánítások közvetítő eszköze, semmint a közvita önálló szereplője.
- [47] Az Alkotmánybíróság azt is figyelembe vette, hogy – amint arra a jelen ügyben született bírói ítéletek is utaltak – a polgári jogi ítéletkezés a híresztelés fogalmának értelmezése körében már eddig is megállapított olyan kivételeket, amikor a sajtó mentesül a közzétett tények valóságtartalmának ellenőrzésére vonatkozó szokásos kötelezettsége alól. A Kúria sérelmezett döntése is rámutat arra, hogy a bírói gyakorlat alapján a sajtó már nemcsak a büntetőeljárás egyes iratainak (feljelentés, vádirat, nem jogerős bírósági ítélet) tartalmáról vagy a nyilvános tárgyaláson elhangzottakról, hanem más hatósági eljárásokról is tájékoztathat a valóság bizonyításának kötelezettsége nélkül, mivel ezekben az esetekben az adott eljárásokra tartozik a sajtó által is közölt tények vizsgálata. Az Alkotmánybíróság a kifejtett érvek – a sajtó alkotmányos szerepe, a közügyekhez kötődő információáramlás érdeke, a közéletet alakítók vitájának sajátosságai, valamint a sajtónak a közölt állításokhoz való viszonya – alapján ilyen kivételnek tartja a közéleti szereplők sajtótájékoztatójáról szóló tudósítást is. Az Alkotmánybíróságnak ez a következtetése nem érinti a sajtónak a közölt tények valóságtartalmának ellenőrzésére vonatkozó általános kötelezettségét, csupán az alóla való mentesülés egyik esetkörének alkotmányjogi indokoltságáról szól.
- [48] Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint ugyanakkor ez a mentesség nem tekinthető feltétlennek. A mások közléseiről tudósító sajtó felelősségére vonatkozó teszt lényegi eleme, hogy az újságíró a más személyek által megfogalmazottakat hűen, a közlések beazonosítható forrását egyértelműen megjelölve, saját értékelés nélkül közvetíti-e a közvélemény felé. A jelen tényállás alapján sem a sérelmezett kúriai döntés, de még maga az alapügy felperese sem vonta kétségbe, hogy a tudósítás megfelelt ezeknek az elvárásoknak. Épp ellenkezőleg: az ügyben született bírósági ítéletek kifejezetten elismerték, hogy a médiatartalom-szolgáltató e követelményeknek eleget téve számolt be a közéleti eseményről. A jelen esetben továbbá az is az újságírók megfelelő eljárását támasztja alá, hogy az internetes újság eleve az állításokkal érintett személy közleményével együtt tette közzé a vitatott kijelentéseket, a megismételt cikkben kifejezetten „helyreigazításnak” címezve a felperes védekezését. Mindezeket túl egyéb körülmény is utalhat arra, hogy a sajtó adott esetben visszaél a valóság bizonyítása alóli mentességével. Ha a jelenlegitől eltérő konkrét tényállás alapján ilyen visszaélésre derül fény, úgy azért a sajtó értelemszerűen felelősséggel tartozik. Visszaélést jelentene például, ha a sajtó-tájékoztatóról szóló tudósítás címe megtévesztő lenne a közlések forrását vagy természetét illetően, és azt a látszatot keltené, hogy a benne foglaltak a médiatartalom-szolgáltató saját állításai vagy nem vitatott közlések. A sérelmezett döntés indokolása azonban ilyen körülményre egyáltalán nem hivatkozik.
- [49] Fenntartja továbbá az Alkotmánybíróság, hogy a mostani értelmezésében is fontos szereppel bíró egyes érvek – mindenekelőtt a közérdekű információáramlás érdeke, illetve a közéleti szereplők vitájának sajátosságai – ereje akár a társadalmi kérdések vitáján belül is gyengülhet, ami értelemszerűen hatással lehet az adott ügyben alkalmazandó mércére {vö. 7/2014. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [58] és [61]}. Jelen esetben azonban ezek

az érvek erejük teljében esnek latba, mivel közszereplő politikusok nagy társadalmi vitát kavart közéleti kérdésben folytatott szóváltását érintik.

- [50] Az Alkotmánybíróság minderre tekintettel megállapítja: a közéleti szereplők sajtótájékoztatóján a közügyek vitájának körében egymást érintően tett kijelentésekről hűen, saját értékelés nélkül tudósító, a közlések beazonosítható forrását egyértelműen megjelölő és a jóhírnevet esetleg sértő tényállításokkal érintett személy cáfolatának is helyet biztosító (vagy a válaszadás lehetőségét felkínáló) médiatartalom-szolgáltató a sajtószabadság által védett alkotmányos küldetését teljesíti, így e tevékenységét nem lehet a személyiségi jogsértés polgári jogi szankcióit megalapozó híresztelésként értékelni. E tekintetben elsősorban nem az alkalmazott szankciók súlyának van jelentősége, hanem annak, hogy alaptörvénybeli feladatának ellátásáért senki nem marasztalható el alkotmányosan. Az Alkotmánybíróság mindazonáltal a személyiségi jogsértés felróhatóságtól független szankcióit sem tekinti súlytalan intézkedéseknek: az elégtétel érdekében indított perek önmagukban is számottevő teherként jelenthetnek, a jogsértés megállapítása és a nyilvános elégtétel adása pedig – amellet, hogy anyagi következményekkel is járhat – komoly mértékben ronthatja az érintett sajtószerv hitelességét.
- [51] Megjegyzi az Alkotmánybíróság: az itt kifejtett értelmezése nem veszélyezteti azt a polgári jogi szempontot, hogy a személyiségi jogsértés szankcionálása tekintettel legyen a nagy nyilvánosság előtti elkövetés körülményére. A sajtótájékoztatót tartó közéleti szereplők ugyanis maguk keltik és szervezik a média érdeklődését, így értelemszerűen eleve számolniuk kell kijelentéseik legszélesebb nyilvánosságával. Az ebből eredő következmények tehát adott esetben velük szemben érvényesíthetők. Jelen esetben ugyanakkor az Alkotmánybíróság a panasz alapján nem az érintett politikusok egymással szembeni állításairól döntött, hanem az azokról tájékoztató médiatartalom-szolgáltató tevékenységéhez kötődő felelősségi kérdésekről.
- [52] Mindezek alapján az Alkotmánybíróság azt állapította meg, hogy a Kúria felülvizsgálati döntésében foglalt jogértelmezés az Alaptörvény IX. cikk (2) bekezdésében foglalt sajtószabadság jogába ütközik, ezért az ítélet megsemmisítette. Az alkotmányossági felülvizsgálat jogkövetkezményeinek meghatározásakor azonban az Alkotmánybíróság arra is figyelemmel volt, hogy a támadott ítélet hibája az alkalmazott jogszabályi rendelkezés differenciálatlanságában gyökerezik. Az Abtv. 46. § (3) bekezdése alapján az Alkotmánybíróság hatáskörei gyakorlása során folytatott eljárásában határozattal megállapíthatja azokat az Alaptörvény szabályozásából eredő, és az alaptörvény rendelkezéseit érvényre juttató alkotmányos követelményeket, amelyeknek a vizsgált, illetve a bírósági eljárásban alkalmazandó jogszabály alkalmazásának meg kell felelnie. Az Alkotmánybíróság úgy ítélte meg, hogy a kifejtett alkotmányossági probléma – nevezetesen az, hogy a sajtó tevékenységének meghatározott körben kivételt kell képeznie a híresztelés általános értelmezése alól – alkotmányos követelmény megállapításával megfelelően orvosolható. A híresztelés fogalma ugyanis – explicit törvényi definíció híján – hogy akkora értelmezési mozgásteret a jogalkalmazóknak, amely a felhozott szempontok figyelembevételét lehetővé teszi. Tekintettel arra, hogy a jóhírnév híreszteléssel való megsértését a régi és a Ptk. azonosan szabályozza, az Alkotmánybíróság az alkotmányos követelményt mindkét törvényre irányadó módon fogalmazta meg.
- [53] Az Alkotmánybíróság rámutat arra, hogy az alkotmányjogi panasszal támadott ítélet alkotmányossági vizsgálata a benne foglalt jogértelmezésre irányult. A konkrét tényállásnak a most meghatározott alkotmányos követelmény figyelembevételével történő újbóli értékelése – különös tekintettel a sajtó felelősség alóli mentesülésére a kifejtettek szerint döntően befolyásoló szakmai szabályok érvényesülésére –, és annak alapján az indítványozó felelősségéről való érdemi döntés a megismételt eljárásban eljáró bíróság feladata.

IV.

Az Alkotmánybíróság a határozat Magyar Közlönyben történő közzétételét az Abtv. 44. § (1) bekezdésének második mondata alapján rendelte el.

Budapest, 2017. december 5.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Balsai István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Czine Ágnes s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Horváth Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Schanda Balázs s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szabó Marcel s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke,
az aláírásban akadályozott
dr. Szalay Péter
alkotmánybíró helyett

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Varga Zs. András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Czine Ágnes alkotmánybíró különvéleménye

- [54] Nem értek egyet a bírói döntés megsemmisítésével az alábbiakban kifejtett indokok miatt.
- [55] Álláspontom szerint a hatályos Ptk. alapján nem lehet kétséges, hogy a bíróságoknak a személyiségi jogi perekben a rendelkező részben meghatározott alkotmányos követelményt érvényesíteniük kell. Ebben az ügyben ugyanakkor a bíróságoknak még a régi Ptk. rendelkezéseire kellett alapítaniuk döntésüket. Erre tekintettel, úgy gondolom, a jelen ügyben az a kérdés veti fel az alkotmányossági problémát, hogy a 2014. március 15-e óta nem hatályos régi Ptk. 78. § (2) bekezdése alapján a bíróságok az Alaptörvény 28. cikke szerint juthattak-e az alkotmányos követelményben foglalt jogértelmezésre.
- [56] 1. Előjáróban fontosnak tartom kiemelni, hogy a sajtó a szólásszabadság érvényesülése körében kiemelt alkotmányossági jelentőséggel bír. Amint az Alkotmánybíróság rámutatott határozataiban: „[a] sajtónak [...] alkotmányos küldetése, hogy a közhatalom gyakorlóit ellenőrizze, aminek szerves részét képezi a közügyek alakításában résztvevő személyek és intézmények tevékenységének bemutatása és – akár rendkívül éles hangú – kritikája. [...] A közügyek vitatásának kiemelkedő alkotmányos jelentősége ezért azzal jár, hogy a közéleti szereplők személyiségének védelmében a szólás- és sajtószabadság szűkebb körű korlátozása felel csak meg az Alaptörvényből levezethető követelményeknek. Különösen fontos alkotmányos érdek, hogy a polgárok és a sajtó bizonytalanság, megalkuvás és félelem nélkül vehessenek részt a társadalmi és politikai vitákban. Ellene hatna ennek, ha a megszólalóknak a közéleti szereplők személyiségvédelmére tekintettel széles körben kellene tartaniuk a jogi felelősségre vonástól [...]. E követelmények a büntetőjogi felelősségre vonáson túl a polgári jogi jogkövetkezmények tekintetében is irányadók” {7/2014. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [47]}. Erre tekintettel megállapítható, hogy a polgári bíróságoknak a jóhírnév védelmével összefüggésben álló polgári jogi felelősségre vonás körében is a sajtószabadság alkotmányos szempontjaira tekintettel kell lenniük.
- [57] Azt azonban, hogy a polgári bíróságok mennyiben tudják kifejezésre juttatni a sajtószabadság alkotmányos követelményeit, a konkrét ügyben alkalmazandó anyagi jogi normák alapján kell vizsgálni. Erre tekintettel fontosnak tartom kiemelni az alábbiakat.
- [58] Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint az Alaptörvény 28. cikke a bíróságok részére alkotmányos kötelezettségként írja elő, hogy ítélező tevékenységük során a jogszabályokat az Alaptörvénnyel összhangban értelmezzék {pl. 7/2013. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [33]; 28/2013. (X. 9.) AB határozat, Indokolás [29]; 3/2015. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [17]}. Ebből a kötelezettségből következik, hogy a bíróságnak a jogszabályok adta értelmezési mozgástér keretein belül azonosítania kell az elé kerülő ügy alapjogi vonatkozásait, és a bírói döntésben alkalmazott jogszabályokat az érintett alapjog alkotmányos tartalmára tekintettel kell értelmeznie. A bírói döntések alkotmányossági felülvizsgálatát lehetővé tevő alkotmányjogi panasz (Abtv. 27. §) az Alaptörvény 28. cikkének érvényesülését szolgáló jogintézmény. Ilyen panasz alapján az Alkotmánybíróság a bírói döntésben foglalt jogértelmezés Alaptörvénnyel való összhangját vizsgálja, vagyis azt, hogy a jogszabályok alkalmazása során a bíróság az Alaptörvényben biztosított jogok alkotmányos tartalmát érvényre juttatta-e.
- [59] Az Alkotmánybíróság ugyanakkor – mint az Alaptörvény 24. cikk (1) bekezdésének értelmében az Alaptörvény védelmének legfőbb szerve – az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdésének *d)* pontja szerint a bírói döntéseket kizárólag alkotmányosság szempontjából vizsgálhatja felül. Ezzel összhangban az Alkotmánybíróság hatásköre az Abtv. 27. §-a alapján benyújtott alkotmányjogi panaszok elbírálása során a bírói döntésben foglalt jogértel-

mezés alaptörvény-ellenességének, alapjogokkal való összhangjának vizsgálatára korlátozódik, vagyis az Alkotmánybíróság az Abtv. 27. §-a alapján támadott bírói döntésbe foglalt jogértelmezést kizárólag abban az esetben vizsgálhatja felül, ha az ügynek van alapjogi relevanciája. Önmagában azonban az a tény, hogy egy ügynek alapjogi relevanciája van, nem eredményezheti, hogy az eljáró bíróságok az ügy szakjogi megítélését figyelmen kívül hagyhatják. A bíróságoknak arra kell törekedniük, hogy az előttük folyamatban lévő ügyben alkalmazandó anyagi jogi és eljárásjogi normák adta értelmezési mozgástér keretein belül az ügy alapjogi érintettségére tekintettel legyenek, és az érintett alapjog alkotmányos tartalmát döntésükben – összhangban az alkalmazandó normákkal – érvényre juttassák. Ha pedig az alkalmazandó normának nincs ilyen értelmezési lehetősége, a norma alaptörvény-ellenes.

- [60] A fentiekben kifejtettek alapján, úgy gondolom, az Alkotmánybíróságnak vizsgálnia kell azt, hogy egy konkrét ügyben alkalmazott anyagi jogi norma értelmezési mozgástere lehetővé teszi-e, hogy az eljáró bíróság az ügy alapjogi relevanciájából fakadó alkotmányos követelményeket érvényesíteni tudja-e. Ha pedig a normának nincs olyan értelmezési lehetősége, amely az alkotmányos követelményeknek megfelelő döntés meghozatalát lehetővé tenné, az Alkotmánybíróságnak az Abtv. 28. § (1) bekezdése alapján a jogszabály Alaptörvénnyel való összhangját kell vizsgálnia, vagy az Abtv. 46. § (1) bekezdésében meghatározott jogkövetkezmény alkalmazásáról kell rendelkeznie.
- [61] 2. Az adott esetben, álláspontom szerint, az Alkotmánybíróságnak vizsgálnia kellett volna, hogy a régi Ptk. 78. § (2) bekezdésének értelmezési mozgástere lehetővé tette-e a sajtószabadság alkotmányos szempontjainak érvényesítését.
- [62] 2.1. A polgári jognak a jóhírnév védelmére vonatkozó szabályai a következő jogpolitikai szempontokat érvényesítik: „[a] mások személyét érintő értékítéleteinket normális esetben az adott személlyel kapcsolatos, magatartásával és viselkedésével, cselekvésével összefüggő, azokról tudósító adatokból, információkból vonjuk le. Ezért kiemelt fontosságú jogpolitikai érdek fűződik ahhoz, hogy a mások értékelésére alkalmas, a nyilvánosság különböző köreiből tett tényállítások valóságtartalmát a jog lehetőség szerint biztosítsa. Ezt kívánja megvalósítani a polgári jogban a maga sajátos eszközeivel a jóhírnév védelmére hivatott, nevesített személyiségi jog” [Vékás Lajos (szerk.): Szakértői Javaslat az új Polgári Törvénykönyv tervezetéhez, Complex, Budapest, 2008. 163. o.].
- [63] 2.2. A bíróságok a jóhírnévhez való jog állított sérelme esetén jellemzően azt vizsgálják, hogy a kifogásolt közlés tartalmaz-e tényállítást. A jóhírnév sérelmének alapjául kizárólag a valóságnak nem megfelelő (valótlan) tényállítás közlése szolgálhat. Ennek megfelelően a véleménynyilvánítás nem vezethet a jóhírnév sérelmére, azonban ha a közlés indokolatlanul bántó, sértő vagy lealacsonyító, akkor lehet emberi méltóságot vagy becsületet sértő (BH 2001.468.). A vélemény és értékítélet tehát jellemzően nem ad alapot személyiségi jogsértés megállapítására, még akkor sem, ha az egyébként téves vagy helytelen. Azt, hogy valamely tény valótlan-e, a szöveggörnyezetében kell vizsgálni (BH 1998.169, BDT 2005.1277.).
- [64] 2.3. A jó hírnév sérelmét a valótlan tény híresztelése is megvalósítja. A bírói gyakorlat szerint ez utóbbi „megvalósulásának a vizsgálata során [...] figyelemmel kell lenni arra, hogy a magyar jog fogalomrendszerében a híresztelés valaminek mint hírnék széles körben mások számára való továbbadása, másokkal való közlése (A magyar nyelv értelmező szótárának III. kötete, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1960., 263. oldal.). Következésképpen híresztelésnek a hír továbbadása, azaz a gondolatnak a közlése, az értesülés megosztása minősül (BDT 2012. 2742.). Ez aktív és tudatos magatartást feltételez, vagyis a jogot sértőnek a tudata át kell fogja a jogsértő tényállítást, illetve véleménynyilvánítást, és azt kommunikatív módon saját tudattartalomként kell a nyilvánossággal megosztania.” (BDT 2013.2904.) A Kúria rámutatott arra is, hogy a „híresztelés megvalósul az információ továbbadásával, nyilvánosságra hozatalával, amelynek eredményeképp bárkinek esélye van az adott tartalom elérésére. Az internet csak egy lehetséges alternatíva a közzétételre, a híresztelés elkövetési helye, ami csupán azt jelenti, hogy számítógépes hálózat útján továbbítják az információkat, terjesztik a tényeket.” (BH 2013.266.)
- [65] 2.4. A bíróságok gyakorlatában a sajtó felelőssége az Országgyűlés, a bíróságok és más hatósági szervek hatáskörébe tartozó eljárásokról szóló tudósításokkal összefüggésben többször felmerült. Ezekben az ügyekben a Legfelsőbb Bíróság jellemzően azt hangsúlyozta, hogy „[f]ontos társadalmi érdek fűződik [...] ahhoz, hogy

a közvélemény a sajtó útján tájékoztatást kapjon a legfőbb államhatalmi (népképviselői) szervnek, az Országgyűlésnek, a helyi önkormányzatoknak, a közigazgatás országos és helyi szerveinek, valamint az igazságszolgáltatás szerveinek hatáskörébe, feladat- és ügykörébe tartozó eljárásokról anélkül, hogy ezen eljárások tárgyát illetően a sajtót a valóság bizonyításának kötelezettsége terhelné. A valóság feltárása ugyanis ilyenkor arra az eljárásra tartozó kérdés, amely a megjelölt szervezet hatáskörében, a reá vonatkozó anyagi és eljárási szabályok által meghatározott keretek között kerül lefolytatásra. A sajtó kötelezettsége tehát ilyenkor csak arra terjed ki, hogy a kérdéses eljárásról, annak stádiumáról, az eljárásban az arra jogosultak által tett indítványokról valósághűen tudósítson. Ez a kötelezettség azt is magában foglalja, hogy a sajtó utóbb az eljárás befejezéséről, a meghozott határozatokról, vizsgálati eredményekről is hírt adjon. Az igazságszolgáltatás tevékenységéről az ilyen módon való tájékoztatás lehetőségét már a PK 14. számú állásfoglalás II. és III. pontja is tartalmazza” (EBH 2001.407.).

- [66] E szempontoknak megfelelően hangsúlyozta a Legfelsőbb Bíróság azt is, hogy „[a] sajtószerv nem kötelezhető arra, hogy a rendőrség által tartott sajtótájékoztatón elhangzott tényállítások valóságtartalmát ellenőrizze; nem sérti az ártatlanság vélelmét és a személyiségi jogokat a sajtóközlemény, ha a rendőrség sajtótájékoztatón elhangzottakkal egyezően arról tudósít, hogy az eljárás alá vont felperessel szemben a sajtótájékoztató tárgyát képező eljáráson kívül az ország más részein elkövetett hasonló cselekmények miatt is büntetőeljárás van folyamatban” (BH 2002.51.).
- [67] Az előbbieken bemutatott elvi bírósági határozatban foglaltakra tekintettel megjegyzem, nem értek egyet azzal, hogy az Alkotmánybíróság a jelen ügyben a bírói döntés alaptörvény-ellenességét megalapozó szempontnak tekintette a sajtószabadság történeti alkotmány szerinti tartalmát {28/2014. (IX. 29.) AB határozat, Indokolás [12]–[14]}. Fontosnak tartom hangsúlyozni, hogy a történeti alkotmányunk részét képező 1848. évi sajtótörvény (1848. évi XVIII. törvénycikk) 14. §-a úgy rendelkezett: „[k]i az országgyűlés, a törvényhatóságok, mindenféle törvényszékek, és törvény által alkotott egyéb testületek iratait, és azok nyilvános üléseit hív szellemben és igazán közli, ellene a közlöttek tartalma miatt kereset nem indíthatatik.” A polgári bíróságok gyakorlata tehát összhangban áll a történeti alkotmány azon gondolatával, hogy a „hív szellemben és igazán” tudósító sajtót bizonyos körben védelem illeti meg a felelősségre vonással szemben.
- [68] 2.5. A fentiek alapján megállapítható, hogy a polgári bíróságok a személyiségi jogsértés objektív szankciói körében a jogkövetkezmenyt a jogsértés tényéhez kötik. A jogsértés megvalósulása a híresztelő jó- vagy rosszhiszeműségétől, illetve felróhatóságától független. Ezeket a szempontokat az egyéb jogkövetkezmenyek (pl. kártérítés) körében értékeli a bíróság. Ennek indoka, hogy a polgári jogi személyiségvédelem objektív szankciói alkalmazásának a célja – a fentiekben hivatkozott jogpolitikai indok miatt (2.1. pont) – a sérelmes helyzet felszámolása, és a sérelmet szenvedett részére erkölcsi elégtétel nyújtása.
- [69] 2.6. A Legfelsőbb Bíróság fentiekben bemutatott – több évtizedes gyakorlata – a Kúria gyakorlatában is – tipikusan a régi Ptk. alapján elbírált ügyekben – tovább él. A Kúria ezért a jó hírnév védelmével kapcsolatos perekben jellemzően rámutat arra, hogy „[s]ajtó-helyreigazítás esetében a sajtószerv felelőssége felróhatóságtól független, objektív jellegű a közölt tények valóságáért” (Pfv.IV.22.100/2016/4. számú ítélet).
- [70] 2.7. A Kúria gyakorlatában ugyanakkor – a 2014. március 15-től hatályos Ptk. alapján – változás figyelhető meg. A Kúria ugyanis egy, a közelmúltban meghozott ítéletében azt hangsúlyozta, hogy „a híresztelés jogi megítélésében az Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) gyakorlata, valamint ehhez kapcsolódóan az Alkotmánybíróság újabb határozatai és az ehhez kapcsolódó legújabb bírói gyakorlat valóban újabb tendenciát fogalmaz meg. Az EJEB gyakorlata szerint ugyanis alapjogok ütközése esetén érdemérlegelésnek van helye. Ilyen alapjogok a jelen esetben a felperes emberi méltóságán alapuló személyiségi jogai, illetve a másik oldalon a tájékoztatáshoz, közéleti viták bemutatásához fűződő alkotmányos alapjog.” (Pfv.IV.22.224/2016/3. számú ítélet 19. pont) Erre tekintettel az adott ügyben a Kúria egyetértett a jogerős ítélet indokolásával abban, hogy „amennyiben a sajtótájékoztatón elhangzottakról a sajtószerv a forrás pontos megjelölésével, torzítás nélkül, valósághűen számol be és a tájékoztatásban teret adnak az ellentétes (felperesi) álláspontnak, akkor nincs helye sajtó-helyreigazítás elrendelésének. Ezen feltételek teljes körű teljesülése esetén a közügyek nyilvános vitathatósága az érdemérlegelés során valóban elsőbbséget élvez, figyelemmel a sajtó kiemelt (*watchdog* – »őrkutya«) szerepére is” (Pfv.IV.22.224/2016/3. számú ítélet 22. pont).

- [71] A Kúria hivatkozott döntésére figyelemmel, úgy gondolom, hogy szükségtelen volt az alkotmányos követelmény megfogalmazása, mert a hatályos Ptk. alapján meghozott kúriai döntések alapján megállapítható, hogy a Kúria a rendelkező részben megfogalmazott alkotmányos követelményt érvényesíti. Erre tekintettel nem állnak fenn azok a feltételek, amelyek az Alkotmánybíróság eddigi gyakorlatában az Abtv. 46. § (3) bekezdésében foglalt jogkövetkezmény alkalmazását indokoltá tennék. Az Alkotmánybíróság ugyanis több határozatában arra mutatott rá, hogy „[h]a a jogszabályi rendelkezés alkotmányossága a szabályozásban rejlő jogalkalmazási bizonytalanságok miatt kérdéses, az Alkotmánybíróság kifejezetten is megállapíthatja az alkotmányos értelmezés tartományát, vagyis meghatározhatja azokat az alkotmányos követelményeket, amelyeknek a norma értelmezéseinek meg kell felelnie” {8/2015. (IV. 17.) AB határozat, Indokolás [71]}. Az Alkotmánybíróság ennek megfelelően járt el a 9/2013. (III. 6.) AB határozat és a 20/2015. (VI. 16.) AB határozat meghozatala során.
- [72] 2.8. A fentiekben kifejtettek alapján tehát megállapítható, hogy a Kúria a gyakorlatában az alkotmányos követelményben foglaltakat már érvényesíti. Ezzel összefüggésben ugyanakkor, úgy gondolom, hogy nem hagyhatók figyelmen kívül a következő szempontok sem.
- [73] Az Alkotmánybíróság a jelen határozat indokolásában rámutatott, hogy a hatályos Ptk. 2:45. § (2) bekezdése a jóhírnévhez való jogot a régi Ptk. 78. § (2) bekezdésével azonosan szabályozza. A Ptk. normaszöveg-javaslatához fűzött indokolásban a jogalkotó ugyanakkor kifejezetten kiemelte, hogy „[é]vtizedes elmaradást pótol a törvény azzal, hogy a közéleti szereplők személyiségi jogainak alacsonyabb védettségre vonatkozó [...] szabályt törvényi szintre emeli, a közügyek szabad vitatását biztosító alapjogok érvényesülése érdekében.” Ennek megfelelően a jogalkotó a Ptk. személyiségi jogi szabályai közé iktatta a következő rendelkezést: „A közügyek szabad vitatását biztosító alapjogok gyakorlása a közéleti szereplő személyiségi jogainak védelmét szükséges és arányos mértékben, az emberi méltóság sérelme nélkül korlátozhatja” (Ptk. 2:44. §).
- [74] A jogalkotó tehát a személyiségi jogi szabályozás körében – jogalkotás útján – egyértelművé tette, hogy a közügyek szabad vitatását biztosító alapjogok alkotmányos tartalmát a bíróságoknak érvényre kell juttatniuk. Ilyen rendelkezést a régi Ptk. nem tartalmazott. Erre tekintettel, úgy gondolom, hogy nem tehető az a megállapítás, hogy a régi Ptk. és a hatályos szabályozás a jóhírnévhez való jogot azonosan szabályozza. A hatályos szabályozás ugyanis olyan mérlegelési szempontokat határozott meg a Ptk.-ban, amelyeket a korábbi törvény nem tartalmazott.
- [75] Megjegyzem továbbá azt is, hogy a 2009-ben elfogadott – hatályba nem lépett – 2009. évi CXX. törvény a Polgári Törvénykönyvről [a továbbiakban: Ptk. (2009)] kifejezett rendelkezést tartalmazott a sajtótudósításokra vonatkozóan. Eszerint ugyanis nem voltak alkalmazhatók a Ptk. (2009) 2:89–92. §-aiban meghatározott személyhez fűződő jogok megsértésének szankciói, ha a) a sajtó a nyilvános rendezvényen elhangzottakról, a nyilatkozó személyének pontos megjelölésével, az elhangzottaknak megfelelően, szöveghűen tudósít, b) a sajtó számára adott nyilatkozatot teszi közzé, vagy c) a tudósítás tárgya hivatalos eljárások, döntések vagy határozatok ismertetése [Ptk. (2009) 2:93. §]. A sajtószabadság alkotmányos szempontjait a jogalkotó ez esetben is a korábbi jogszabályi rendelkezések kiegészítésével kívánta biztosítani.
- [76] 3. Végül, fontosnak tartom a következők kiemelését is. A régi Ptk. alapján a polgári bíróságok a jóhírnév védelmével összefüggésben egy egyértelmű – a polgári jogi személyiségvédelem körében meghatározó – jogpolitikai célt érvényesítettek és védtek. Ezt egy, a hatályos Ptk. kodifikációja során is irányadónak tekintett jogirodalmi hivatkozás úgy foglalja össze: „A személy hírnevét a személyre, a személy társadalmi magatartására vonatkozó tény- és adatközlések határozzák meg. Társadalmi érdek, hogy ezek a közlések híven jellemezzék a személyt, a valóságot fejezzék ki. Csak így lehet a személy képe a társadalmi értékelés reális alapja, csak így juthat valódi értékének megfelelő szerephez a személy a társadalomban” (Törő Károly: Személyiségvédelem a polgári jogban, Budapest, KJK, 1979. 353. oldal). A hatályos szabályozás kodifikációja során a jogalkotónak a sajtószabadság alkotmányos szempontjait ezekkel a jogpolitikai szempontokkal kellett összhangba hoznia.
- [77] Fontosnak tartom ugyanakkor hangsúlyozni azt is, hogy a polgári bíróságok a régi Ptk. alapján is – az alkalmazott norma adta értelmezési mozgástér keretein belül – figyelemmel voltak a sajtószabadság szempontjaira. A sajtó felelőségét ugyanis nem állapították meg, ha a sajtó az Országgyűlés, a bíróság vagy más hatóság hatáskörébe tartozó eljárásról tudósított. A polgári bíróságok ez utóbbi kivételeket azért tudták meghatározni, mert ezekben az esetekben valójában nem vizsgálható a tényállítás valótlanlansága. A valóság feltárása ugyanis ilyenkor arra az eljárásra tartozó kérdés, amely a megjelölt szervezet hatáskörében, a reá vonatkozó anyagi és eljárási szabályok által meghatározott keretek között kerül lefolytatásra. A sajtó kötelezettsége tehát ilyenkor

csak arra terjed ki, hogy a kérdéses eljárásról, annak stádiumáról, az eljárásban az arra jogosultak által tett indítványokról valóságghúen tudósítson (EBH 2001.407.).

- [78] Az adott ügyben támadott bírói döntésben is ezeket a szempontokat hangsúlyozta a Kúria. Az alkotmányjogi panasszal támadott ítélet indokolása szerint ugyanis „[n]em kétséges, a PK 14. számú állásfoglalást a bírói gyakorlat annyiban meghaladta, hogy a sajtó nemcsak a vádirat tartalmáról, a nyilvános tárgyalásról vagy a nem jogerős büntető bírósági ítéletről, hanem a büntetőeljárást kezdeményező feljelentés tartalmáról, hatósági eljárásokról is tájékoztathat a valóság bizonyításának kötelezettsége nélkül”. A Kúria hangsúlyozta, hogy ebben az esetben ugyanis „az adott eljárásokra tartozik a sajtó által is közzétett tények valóságának vizsgálata”.
- [79] 4. A fentiekben kifejtettek alapján, úgy gondolom, hogy figyelemmel az Alaptörvény 28. cikkére is, az adott ügyben a Kúria nem vétett jogértelmezési hibát, mert a konkrét ügyben alkalmazandó anyagi jogi normák adta értelmezési mozgástér keretein belül hozta meg a döntését. Ebből következően az általa meghozott bírói döntés alaptörvény-ellenességét sem lehetett volna megállapítani.

Budapest, 2017. december 5.

Dr. Czine Ágnes s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Dienes-Oehm Egon alkotmánybíró különvéleménye

- [80] Nem értek egyet a határozat rendelkező részével és annak indokolásával.
- [81] 1. A határozat – az indokolásban részletesen kifejtett szándéka szerint úgy kíván őrködni a szakjogi értelmezések alkotmányossága fölött, hogy azokat alkotmányos követelményekkel terelje az Alaptörvénnyel összhangban álló irányba.
- [82] Ezzel a szemlélettel elméletileg már önmagában is több gondom van azokban az esetekben, amikor az Alkotmánybíróság az Alaptörvény VI. cikkében foglalt alapjogokat törekszik saját, korábbi évtizedekben kialakított állásfoglalásaival az Alaptörvény IX. cikkében meghatározott alapjogok elsőbbsége alá rendelni. Figyelmen kívül hagyja ez a megközelítés, hogy a megváltozott körülmények között a véleményszabadság primátusa a szólás- és sajtószabadság jogával való gyakorlásával való visszaélések jelentős megnövekedésével egyre kevésbé tartható fenn, az egyes konkrét ügyek egyedi vizsgálata alapján csak esetről-esetre állapítható meg, hogy melyik alapjognak kell meghajolnia a másik előtt. Ezt az álláspontomat egyébként különösen a közügyek vitatására vonatkozóan illetőleg a közvélemény tisztességtelen befolyására alkalmas személyiségi ügyek alkotmánybírói döntései során eddig is képviseltem különvéleményeimben és párhuzamos indoklásaimban, megjegyezve, hogy a szólás- és sajtószabadság jogával való visszaélés súlyosabb esetekben hozzájárulhat a demokráciába, illetőleg a demokratikus intézmények működésébe vetett bizalom megrendüléséhez is {7/2014 (III. 7.) AB határozat (87)}.
- [83] Ilyen körülmények között nyilvánvalóan hangsúlyozottá válik a kontradiktórus eljárásban eljáró rendes bíróságoknak az a szerepe, hogy az Alaptörvény 28. cikke segítségével az irányadó szakági törvények segítségével olyan jogalkalmazói gyakorlatot alakítson ki, amely képes alkalmazkodni a változó körülményekhez és megfelelni az Alaptörvényből származó követelményeknek. Utóbbihoz azonban jellemzően nem szükséges az, hogy az Alkotmánybíróság alkotmányos követelményről rendelkezzen, elegendő, ha az adott ügyben érdemi vizsgálata tárgyává és döntésévé teszi, hogy az alkotmányjogi panasszal támadott ügyben a bírói döntés alkotmányértelmezése helytálló-e.
- [84] A jelen ügyben hozott határozatnak a rendelkező rész 1. pontjában megállapított alkotmányos követelményre kizárólag azért volt szüksége, hogy a Kúria ítéletén számon kérhesse a véleményszabadság szupremáciájára alapított jogi dogmát azzal a következetes bírói gyakorlattal szemben, amely a sajtótudósítások objektív felelősségére épül a személyiségi jogok megsértését eredményező híresztelések tekintetében.
- [85] Álláspontom szerint a jelen ügyben is alkalmazott következetes bírói gyakorlat alkotmányjogilag helytálló, annak alkotmányos követelménnyel való megváltoztatására nincs szükség. Különösen nem olyan követelmény megállapítására, amely a jogalkotó funkcióját átvéve kívánja meghatározott irányba terelni a jogalkalmazást.

- [86] 2. A Kúriának az alkotmányjogi panasszal megtámadott ügyben felülvizsgálati eljárásban hozott ítélete – álláspontom szerint – mindenben megfelel az Alaptörvény 28. pontja alapján levonható alkotmányértelmezési követelményeknek.
- [87] Következésképpen a határozat 2. pontjával sem tudok egyetérteni.
- [88] Ezzel szemben maradéktalanul támogatom a *dr. Szalay Péter* alkotmánybírónak a támadott ítélet alkotmányos helytállóságát alátámasztó érvelését, annak valamennyi indokát tartalmazó különvéleményét és ahhoz csatlakozom.

Budapest, 2017. december 5.

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
alkotmánybíró

- [89] A különvéleményhez csatlakozom.

Budapest, 2017. december 5.

Dr. Balsai István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Salamon László alkotmánybíró különvéleménye

- [90] A határozattal nem értek egyet.

[91] 1. A rendelkező rész 1. pontjában megfogalmazott alkotmányos követelmény megállapítása álláspontom szerint ténylegesen jogalkotás, amelyre azonban az Alkotmánybíróságnak nincsen hatásköre. Az alkotmányos követelmény meghatározására vonatkozó, az Abtv. 46. § (3) bekezdésében biztosított hatáskör nézetem szerint egymással versengő értelmezések kollíziójának feloldására szolgál az értelmezés alkotmányos kereteinek kijelölésével, amibe nem fér bele új tételes jogi normák kimondása. A híresztelés bírói gyakorlat által egyértelműen elfogadott fogalmának a határozatban megjelenő szűkítése (ha arra valóban szükség volna) jogalkotói feladat lehetne csak.

[92] 2. Ha és amennyiben ilyen szűkítést szükségesnek tartanánk, a régi Ptk.-t érintően kellene eljárni, ami – tekintettel arra, hogy az már nincs hatályban – sem az érintett rendelkezés megsemmisítésével, sem mulasztásban megnyilvánuló alaptörvény-ellenesség megállapításával – amely hatályos jogszabály esetén az alkotmányosság követelményének sérelmét jelentő hiányos (nem kellően részletezett) jogalkotás orvoslásául szolgálhat – ma már nem lehetséges.

[93] 3. Kétségesnek tartom az alkotmányos követelmény megállapításának a Ptk.-ra való kiterjesztését is. Az alkotmányjogi panasz tárgyát képező ügyben a régi Ptk.-t kellett alkalmazni. Az Abtv. 46. § (3) bekezdésében foglalt felhatalmazás határait az eljárásban nem alkalmazott jogszabályok tekintetében nem látom elvi szinten kellően megvitatottnak és tisztázottnak.

[94] 4. Tartalmi szempontból sem győzött meg a határozat a híresztelés fogalma szűkítésének feltétlen szükségességéről. E tekintetben *dr. Szalay Péter* alkotmánybíró különvéleménye – mely a hamis tények híresztelésének alkotmányos védelem-nélküliségéről részletes érvelést tartalmaz – komoly megfontolást érdemel.

[95] Kétségtelen, hogy a sajtó érintett működésével kapcsolatos objektív felelősség komoly kártérítési kockázatot jelenthet a sajtó számára; amely valamelyest hasonlóságot mutat a fokozott veszéllyel járó tevékenység folytatásával. Ez a hasonlóság akár példaként szolgálhatna a kockázat csökkentését, illetve kizárását szolgáló konstrukció kialakításához, egy széleskörű felelősségbiztosítás megteremtése révén. Az azonban bizonyos, hogy a hamis tények híresztelésének („közkinccsé tételének”) az egyén szempontjából olykor beláthatatlanul súlyos emberi, erkölcsi, egzisztenciális következményei nem maradhatnak hathatós, és végrehajthatóságát illetően garántalan érvényesülő reparáció nélkül.

- [96] 5. Minthogy a Kúria ítélete a törvényeknek megfelelt, és azokra épülő következetes bírói gyakorlaton alapult, az ítélet megsemmisítésével (a határozat rendelkező részének 2. pontja) sem értek egyet.

Budapest, 2017. december 5.

*Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró*

Dr. Szalay Péter alkotmánybíró különvéleménye

- [97] 1. Nem értek egyet Kúria mint felülvizsgálati bíróság Pfv.IV.20.624/2016/9. számú ítéletének a rendelkező rész 2. pontjában foglalt megsemmisítésével, a rendelkező rész 1. pontjában megfogalmazott alkotmányos követelményt pedig nem tartom elégségesnek az ügyben felmerült alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés – a közéleti szereplők sajtótájékoztatójáról szóló tudósítások esetén a sajtó felelősségének Alaptörvényből levezethető kritériumai a közölt tények valóságtartalmának ellenőrzéséért – kimerítő és a visszaélések lehetőségét kizáró rendezéséhez.
- [98] Álláspontom szerint az indítványban támadott ítélet nem ellentétes az Alaptörvénnyel; abban a Kúria az Alaptörvény 28. cikkében foglalt értelmezési szabálynak megfelelően vetette össze, és az I. cikk (3) bekezdésében írt alapjog-korlátozási tesztet követve értelmezte egymásra tekintettel a IX. cikk (2) bekezdése szerinti sajtó szabadságát és a VI. cikk (1) bekezdése szerinti – az emberi méltóságból fakadó – magánszférához és jó hírnévhez való alapvető jogot. Emiatt úgy vélem, hogy a Kúria ítéletének a többségi határozat szerinti megsemmisítése, és a rendelkező részben rögzített alkotmányos követelmény a szükségesség és arányosság tesztje alapján a jó hírnévhez való alapvető jog korlátozása vonatkozásában nemcsak túlmegy az arányosságon, de nem is tekinthető szükségesnek.
- [99] 2. Amint azt az indítvány és az alapul fekvő ügy dokumentumai ismertetése körében a többségi indokolás I. részének 2.3. alpontja (Indokolás [8]) is tartalmazza, a vizsgált tényállás – egy a Magyar Szocialista Párt országgyűlési képviselői és szombathelyi szervezetének elnökségi tagja által a dohány koncessziós pályázatok tárgyában tartott sajtótájékoztatóról az indítványozó által közölt tudósítások – kapcsán „a Kúria arra a következtetésre jutott, hogy a sajtót az általa közzétett vagy híresztelt tényállítások helyállósága tekintetében objektív felelősség terheli. [...] [A] bírói gyakorlat értelmében a sajtó csak a hatósági eljárásokról tájékoztathat a valóság bizonyításának kötelezettsége nélkül [...]. A politikai vagy közéleti vitát érintő sajtótájékoztatóról tudósító sajtó a közszereplők által elmondottakat szélesebb körben terjeszti, és ezzel híreszteli a tényállítást. Amennyiben ez a tényállítás valótlan és sértő, a sajtó felelőssége megállapítható. A sajtótájékoztatón elhangzott nyilatkozatok tekintetében a sajtó maga döntheti el, hogy közzéteszi-e őket, vállalva ezzel az esetleges jogsértésért való felelősséget. Ha a közzététel mellett dönt, akkor nem mentesíti az objektív felelősség alól, hogy a tevékenységére vonatkozó jogszabályokat vagy sajtóetikai szabályokat betartotta.”
- [100] A Kúria ezen jogértelmezése a polgári jogi személyiségvédelem azon szabályán alapul, amely szerint a jóhírnév sérelmét nemcsak az valósítja meg, aki a más személyre vonatkozó, őt sértő valótlan tényt maga állítja, hanem az is, aki a más személy által megfogalmazott ilyen tény híreszteli, továbbadja [régii Ptk. 78. § (1)–(2) bekezdés, Ptk. 2:45. § (2) bekezdés]. Ez a jogértelmezés a többségi határozat szerint nincs összhangban azokkal az alkotmányossági követelményekkel, amelyek a sajtószabadság jogából fakadnak, mert a híresztelésre vonatkozó általános megfontolásokat és érveket a sajtó működéséhez kötődő speciális alkotmányjogi szempontok árnyalják. Ezeket vizsgálva a határozat – idézve az Alkotmánybíróság korábbi döntéseit, történeti alkotmányunk vívmányai közül az 1848. évi XVIII. törvénycikket – sajtótörvényt –, valamint az EJB megállapításait – arra a konklúzióra jut, hogy a sajtó tudósíthat a valóság bizonyításának kötelezettsége nélkül a közéleti szereplők sajtótájékoztatójáról, bizonyos feltételek (a megfogalmazottak hű közlése, a forrás egyértelmű megjelölése, sajtó értékelés mellőzése, az állításokkal érintett személy álláspontjának megjelenítése) fennállása esetén.
- [101] Magam sem a többségi indokolás alapfeltevésével – tehát a híresztelés fogalma beszűkítésének szükségességével a közéleti szereplők sajtótájékoztatójáról szóló tudósítások esetében –, sem az ennek alátámasztásaként felhozott indokokkal és az alkotmányos követelményben végkövetkeztetésként megfogalmazott feltételekkel nem értek egyet. Úgy vélem, hogy a Kúria vizsgált döntése – amellet, hogy megfelel a Ptk. szabályainak és az irányadó bírói gyakorlatnak – megfelel az Alaptörvény rendelkezéseinek. Meglátásom szerint ezért az alkot-

mányos követelményben szereplő szempontok a híresztelés összefüggésében a bírói mérlegeléskor legfeljebb árnyalhatják a jogsértés súlyosságát, a szankciók mértékét – de a jogellenességen nem változtatnak.

- [102] 3. A többségi indokolás több helyen is hangsúlyozza, hogy a sajtó alkotmányos küldetése a közérdeklődésre számot tartó információk közzététele, a közéleti szereplők megnyilatkozásainak, álláspontjainak terjesztése, legáltalánosabb szinten pedig a közhatalmat gyakorlók, illetve a köztisztviselőket vállalkozókat ellenőrizhetővé tétele a közvélemény és a politikusok számára {Indokolás III. rész 2.1., 2.2. alpontok (Indokolás [22]–[32]) és 3. pont (Indokolás [41]–[53])}. Hangsúlyozva ezen – az Alkotmánybíróság korábbi döntéseiben is már megfogalmazott {pl. 7/2014. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [48]; 13/2014. (IV. 18.) AB határozat, Indokolás [25]; 3/2015. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [25]} – elvi megállapítások helyességét, ki kívánom emelni, hogy az Alkotmánybíróság gyakorlata abban az alapvetésben is következetes már működése korai szakaszától, hogy a bizonyíthatóan hamis tények önmagukban nem állnak alkotmányos védelem alatt {pl. 7/2014. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [49]}. Ebből következik logikusan az is, hogy „[a] vélemény szabadság gyakorlásának határai a közügyeket érintő kérdésekben aszerint különböznek, hogy az adott közlés értékítéletnek, avagy tényállításnak minősül-e” {13/2014. (IV. 18.) AB határozat, Indokolás [40]}.
- [103] Vitathatatlan ezért, hogy a hamis tények híresztelése nem tartozik a sajtó Alaptörvény által meghatározott feladatai, alkotmányos funkciói közé. Ugyanakkor önmagában egy hamis állítás akár szinte semmisség is lehet, azonban éppen a sajtó nyilvánosságának közvetítésével, ennek révén felerősödve válhat az mások számára is hozzáférhetővé, és ez a magyarázata annak, hogy a jog a valótlan tény állítása mellett annak híresztelését is szankcionálni rendeli.
- [104] 4. Amint arra a többségi indokolásban is idézett 7/2014. (III. 7.) AB határozat is rámutatott, a közéleti vita frontvonalában tevékenykedő politikusok esetében nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy „az ő esetükben a személyüket ért bírálatot és minősítést a társadalmi nyilvánosság eleve másként, a demokratikus vita szükségszerű részeként, jellemzően a különböző politikai érdekek mentén értelmezendő megnyilvánulásként kezeli.” (Indokolás [57]). Az itt említett „bírálat és minősítés” azonban véleményem szerint nem vonatkoztatható a hamis tényállításokra is, ez utóbbiakra nem lehet a demokratikus vita szükségszerű részeként tekinteni. Még az ezen AB határozatban említett mérce szerinti „közéleti viták minél szabadabb folyásának érdeke” (Indokolás [50]) sem jelenthet mentesülést a valótlan tények híresztelésének jogkövetkezménye alól, ha – mint a jelen ügyben – a sajtó szabadságát az emberi méltóságból eredő jó hírnévhez való joggal az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése alapján összevetve a jó hírnévhez való jog szükségtelen vagy aránytalan sérelme állapítható meg.
- [105] Értelmezésem szerint ezért a 28/2014. (IX. 29.) AB határozat helytálló és releváns megfogalmazása, amely alapján „[m]indaddig, amíg valamely tájékoztatás nem visszaélés a sajtószabadság gyakorlásával, az emberi méltóság védelmével összefüggésben a személyiségi jogok sérelmére való hivatkozás ritkán alapozza meg a sajtószabadság gyakorlásának a korlátozását” (Indokolás [42]), pontosan erre, vagyis a jó hírnévhez való jogot sértő valótlan tények nagy nyilvánosság előtti híresztelésére, mint „ritka” kivételre utal a sajtószabadság gyakorlásának lehetséges korlátozási indokaként.
- [106] 5. Kétségtelen, hogy az Alaptörvény R) cikk (3) bekezdésére figyelemmel történeti alkotmányunk vívmánya különösen az 1848. évi márciusi forradalmi eseményektől a sajtó szabaddá tétele, a sajtószabadság kivívása. Ennek megerősítéseként a többségi indokolás idézte is az 1848. évi XVIII. törvénycikk – sajtótörvény – 14. §-át, amely rögzítette az Országgyűlés, a törvényhatóságok, törvényszékek, „törvény által alkotott egyéb testületek” iratainak, nyilvános üléseinek „hív szellemében és igazán” való közlési szabadságát.
- [107] Ennek kapcsán is meg kívánom jegyezni, hogy – figyelemmel arra, hogy a jelen ügyben vizsgálandó közlés nem a jogalkotó vagy jogalkalmazó szervek részletesen szabályozott és többnyire kontradiktórius működése során elhangzottak tudósítása volt – a konkrét esethez inkább illeszkedett volna a sajtótörvény sajtóvétségekről szóló I. Fejezetének 11–12. §-ait felidézni. E §-ok fogsággal és pénzbírsággal rendelték bünteti azt, aki egyrészt köztisztviselőt vagy közmegbízásban eljárót a hivatalos tetteire vonatkozólag, másrészt valamely magánszemélyt „rágalmakkal illet”. Látható tehát, hogy történeti alkotmányunk vívmányait tekintve sem előzmények nélküli az a sajtóval szemben támasztott elvárás, hogy a jó hírnevet sértő valótlan tényeket ne híreszteljen – nem is említve ehelyütt azt az anekdotaként elhíresült, Deák Ferencnek tulajdonított mondást, amely szerint: „Ha tőlem függene, a sajtótörvénynek csak egy paragrafusa volna: hazudni nem szabad.”

- [108] 6. Az Smtv. 10. §-a kimondja: „Mindenkinek joga van arra, hogy megfelelően tájékoztassák a helyi, az országos és az európai közélet ügyeiről, valamint Magyarország polgárai és a magyar nemzet tagjai számára jelentőséggel bíró eseményekről. A médiarendszer egészének feladata a hiteles, gyors, pontos tájékoztatás ezen ügyekről és eseményekről.” A sajtóval szemben itt megfogalmazott követelmények közül a hitelességre (de a sajtó alkotmányos funkciójára általánosságban is) vonatkozóan parafrázálva Ulpianus híres tételét – mely szerint „a tolvaj mindig késedelmes adós” („*semper enim moram fur facere videtur*”, Ulp. D. 13.1.8.1.) –, állítható, hogy a valótlan-ságot közvetítő sajtó sosem szabad.
- [109] Tehát a nem hiteles sajtó nem lehet szabad – ebből pedig meggyőződésem szerint a *contrario* – egyebek mellett az is – következik, hogy a sajtó szabadságába nem tartozik bele a valótlan-ságok nagy nyilvánosság felé történő továbbítása. Márpedig a többségi határozatnak az az érvelése, amely a sajtószabadságra hivatkozva a polgári jogi híresztelés fogalmát a közéleti szereplők sajtótájékoztatójáról szóló tudósítások esetén beszűkíti, éppen a sajtó hitelességének kritériuma ellen hat.
- [110] Emiatt a Kúria Pfv.IV.20.624/2016/9. számú ítélete megsemmisítését, valamint az alkotmányos követelmény megállapítását nem támogatom.

Budapest, 2017. december 5.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke,
az aláírásban akadályozott
dr. Szalay Péter
alkotmánybíró helyett

- [111] A különvéleményhez csatlakozom.

Budapest, 2017. december 5.

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária alkotmánybíró különvéleménye

- [112] Az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény 66. § (2) bekezdésében biztosított jogköröm alapján az alábbi különvéleményt csatolom az Alkotmánybíróság határozatához.
- [113] Az alábbiak miatt nem értek egyet sem a többségi döntés által elfogadott alkotmányos követelménnyel, sem pedig a Kúria Pfv.IV.20.624/2016/9. számú ítéletének megsemmisítésével.
- [114] 1. Az Alaptörvény alapjogi fejezetének általános rendelkezése értelmében az alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg. Alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható [Alaptörvény I. cikk (3) bekezdés]. Az Alaptörvény IX. cikk (4) bekezdése ezt az általános szabályt a sajtó- és véleménynyilvánítási szabadság körében kibontva előírja, hogy a véleménynyilvánítás szabadságának a gyakorlása nem irányulhat mások emberi méltóságának a megsértésére. Az Alkotmánybíróság gyakorlatában az emberi méltóság anyajog, így belőle ered a jó hírnévhez való jog is.
- [115] A régi Ptk. és a Ptk. is az Alaptörvény fenti szabályai alapján egyrészt a személyhez fűződő jogok védelmi körét kiterjeszti a jóhírnév védelmére is; másrészt úgy rendelkezik, hogy a jóhírnév sérelmét jelenti az is, ha valaki más személyre vonatkozó, azt sértő, valótlan tényt híresztel. Az Smtv. a személyiségi jogvédelem köréhez kapcsolódva éppen ezért lehetővé teszi, hogy helyreigazító közlemény közzétételét követelheti az, akiről bármely médiatartalomban valótlan tényt híresztelnek, és ezzel személyhez fűződő jogainak sérelmét okozzák. A sajtó működése, így a szabad tájékoztatás, a társadalmi kérdések nyilvánosság elé tárása ugyanis jellegénél fogva gyakran eredményez olyan helyzetet, hogy valamely médiatartalom közzététele egyúttal az emberi méltóság, a magánszférához való jog, a jó hírnévhez való jog vagy más alapjog sérelmét valósítja meg.

- [116] A sajtó-helyreigazítási perek során a polgári jogi szabályozást a rendes bíróságok gyakorlata tölti meg tartalommal. Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény idevágó rendelkezéseinek értelmezési tartományát jelöli ki, segítve ezzel az ítélkezési gyakorlatot.
- [117] Az Alkotmánybíróság a véleménynyilvánítás szabadságához kapcsolódóan, működése kezdetétől fogva kitüntetett fontosságúnak tekintette a sajtó társadalmi jelentőségét. A sajtó nemcsak a szabad véleménynyilvánítás eszköze, hanem a tájékoztatás is, azaz alapvető szerepe van a véleményalkotás feltételét képező tájékozódásban [37/1992. (VI. 10.) AB határozat, ABH 1992, 227, 229.]. A sajtószabadság érvényesülését több döntésével is „segítette” az Alkotmánybíróság, így pl. magam is támogattam, egyetértettem azokkal a döntésekkel, amelyekben a testület a rendőri intézkedésről készült felvételek nyilvánosságra hozatalát tiltó bírósági ítéletek megsemmisítéséről döntött [28/2014. (IX. 29.) AB határozat, 16/2016. (X. 20.) AB határozat, 17/2016. (X. 20.) AB határozat, 3/2017. (II. 25.) AB határozat]. A határozatokban az Alkotmánybíróság leszögezte, hogy amíg a tájékoztatás nem visszaélés a sajtószabadság gyakorlásával, a személyiségi jogok sérelmére való hivatkozás ritkán alapozza meg a sajtószabadság gyakorlásának a korlátozását. A nyilvánosság figyelme elé került személyről készült képmás általában az engedélye nélkül nyilvánosságra hozható, feltéve, ha az nem esik a sajtószabadsággal való visszaélés alá (ilyen pl. az öncélú közzététel), illetve amikor az emberi méltóság védelme fontosabb (ilyen pl. az egyébként közérdeklődésre számot tartó eseményről készült felvétel körében a megsérült rendőr szenvedését megőrkítő felvétel).
- [118] A jelen ügy eldöntése szempontjából azonban álláspontom szerint az alkotmányos mérce a 7/2014. (III. 7.) AB határozat, amelyben azt rögzítette az Alkotmánybíróság, hogy „[a] tényállítást tartalmazó megnyilvánulások szintén részei a szólásszabadságnak. Egyrészt valamely tény közlése is kifejezhet személyes véleményt, másrészt tényközlések nélkül a véleményformálás is ellehetetlenülne. A szólás- és sajtószabadság határainak megvonásánál mindazonáltal indokolt különbséget tenni az értékítéletek és a tényállítások védettsége között (ABH 1994, 219, 230.). Míg vélemények esetében a hamisság bizonyítása értelmezhetetlen, addig a bizonyíthatóan hamis tények önmagukban nem állnak alkotmányos védelem alatt” (Indokolás [49]).
- [119] A rendes bíróságok gyakorlata is ezen az alkotmányos értelmezési tartományon belül mozog. A Legfelsőbb Bíróság 1984-ben elfogadott PK 14. számú állásfoglalása kimondja, hogy a sajtóközlemény kifogásolt tényállításának valóságát a sajtószerv köteles bizonyítani. Az olyan sajtóközlemény valóságát is általában a sajtószerv köteles bizonyítani, amely híven közli más személy tényállítását, nyilatkozatát, vagy átveszi más sajtószerv közleményét. Az állásfoglalás alapján ugyanakkor nincs helye sajtó-helyreigazításnak, ha a sajtószerv valamely büntető eljárás jogerős befejezése előtt a valóságnak megfelelően tájékoztatta olvasóit a vádirat tartalmáról, a nyilvános tárgyalásról vagy a nem jogerős büntető bírósági ítéletről. A bírói gyakorlat ezt időközben annyiban meghaladta, hogy a sajtó már a hatósági eljárásokról is tájékoztathat a valóság bizonyításának kötelezettsége nélkül.
- [120] A további bírósági joggyakorlat alapján: a sajtó a mástól szerzett információért is felelős, a jogsértés megvalósul a mástól szerzett értesülés továbbadásával, híresztelésével is (BH 1990. 332.); a sajtó (szerkesztőség) sajtó-helyreigazításra köteles a fizetett közleményért is, ha az valótlan tényt állít (Kúria Pfv. IV. 23. 131/1998/5.); sajtó-helyreigazítás esetében a sajtószerv felelőssége felróhatóságtól független, objektív jellegű a közölt tények valóságáért (Kúria Pfv. IV. 22. 100/2016/4.); a helyreigazítási felelősség alóli mentesülés szigorú feltételeiből következik az is, hogy amennyiben a nyilvános sajtótájékoztatón külön vizsgálat nélkül is megállapítható módon nyilvánvaló valótlanosságok hangoznak el, annak valóságát közvetítése sem mentesíti a sajtószervet a helyreigazítás vagy egyéb személyiségi jogi felelősség viselése alól (Kúria Pfv. IV. 22. 224/2016/3.).
- [121] Sajtó-helyreigazításának tehát az olyan valótlan tartalmú, a való tényeket hamis színben feltüntető sajtóközlemény miatt is helye van, amely egyébként híven közli más személy (szerv) tényállítását, nyilatkozatát, vagy átveszi más sajtószerv közleményét. A sajtó tehát maga dönti el, hogy közzétesz-e egy nyilatkozatot vagy sem, viszont közzététel esetén vállalnia kell a felelősséget az esetlegesen jogsértő tartalomért.
- [122] 2. Az elfogadott alkotmányos követelménnyel a többségi döntés álláspontom szerint aránytalanul kitágítja a sajtószabadság érvényesülését előmozdító értelmezési keretet, megbontva ezzel a sajtó-helyreigazítási perek során konkuráló alapjogok között kialakult egyensúlyi helyzetet.
- [123] Az alkotmányos követelmény elfogadásával a többségi döntés átírta mind régi Ptk.-nak, mind a Ptk.-nak a jóhírnév híreszteléssel való megsértésének törvényi szabályozás szerinti tartalmát, és tulajdonképpen egy kivétel szabályt kodifikált. A bírói gyakorlat által meghatározott kivételeket – így a büntető eljárásokról és a hatósági eljárásokról való tudósítások körét, ahol maga az eljárás a sajtó által is közölt tények vizsgálatára irányul –

önkéntesen, a sajtónak a közvélemény alakításában betöltött szerepe és felelőssége figyelmen kívül hagyásával bővítette.

[124] Ezt annak okán is tartom különösen veszélyesnek, mert a jelenlegi szabályozás mellett a sajtó-helyreigazítási perekben született ítéletek esetén egyfelől maga a helyreigazítás jól „elrejtető”, másfelől az ítéletek végrehajtása lényegében következmények nélkül ellehetleníthető, hiszen a végrehajtási bírság nem kellően hatásos eszköz. Az alkotmányos követelménnyel ezért nem értek egyet.

[125] 3. A Kúria ítélete a különvéleményem 1. pontjában ismertetett alaptörvény-értelmezést követte, döntése meghozatala során az Alaptörvény IX. cikkét a bíróságokra irányadó, a 28. cikkben előírtak szerint értelmezte. A többségi döntés a most elfogadott alkotmányos követelményt kéri számon a Kúrián, és az alapján tartja alaptörvény-ellenesnek a Kúria jogértelmezését. A fentiek miatt ezzel az állásponttal nem értek egyet, ezért nem tudtam a Kúria ítéletének megsemmisítését sem támogatni.

Budapest, 2017. december 5.

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/311/2017.
Közzétéve a Magyar Közlöny 2017. évi 208. számában.

